

**Dariusz Łukowski, Jarosław Wypijewski, Lucjan Bełza,
Andrzej Reudowicz, Piotr Blicharz, Sylwester Żerdecki,
Sławomir Kita¹**

OCENA ZDOLNOŚCI REAKCJI PAŃSTWA NA WSPÓŁCZESNE ZAGROŻENIA – KONTEKST REGULACJI PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH OPERACJI OBRONNEJ NA MAŁĄ SKALĘ

ASSESSING THE STATE'S ABILITY TO RESPOND TO MODERN THREATS IN THE CONTEXT OF EXISTING LEGAL REGULATIONS IN THE SITUATION OF CONDUCTING A SMALL-SCALE DEFENSE OPERATION

Abstrakt: Dynamicznie zmieniająca się sytuacja bezpieczeństwa w otoczeniu Polski wymusza dokonanie przeglądu aktualnego systemu obronnego w zakresie kompetencji ośrodków decyzyjnych, relacji pomiędzy nimi oraz zarządzania dostępnymi zasobami pod kątem adekwatnego reagowania na pojawiające się zagrożenia. Charakter tych zagrożeń odbiega od dotychczasowego ich rozumienia pod pojęciami „zagrożenia zewnętrznego” i „bezpośredniego zagrożenia wojennego”. Z analizy dokumentów (doktryn) Federacji Rosyjskiej wynika, że przywiązuje ona dużą wagę do tzw. wojny kognitywnej (poznawczej) oraz działań hybrydowych (poniżej progu wojny). Wojna kognitywna, prowadzona permanentnie, łączy wojnę psychologiczną, a także wojnę informacyjną i propagandową w celu ukształtowania poglądów ludzi na politykę, historię, gospodarkę czy militaria. W efekcie prowadzi to do błędnego postrzegania rzeczywistości, usypiania czujności, podzielania (przynajmniej częściowego) stanowiska adversarza i braku woli do podjęcia odpowiednich (choć czasami kosztownych) działań, co w konsekwencji

¹ <https://orcid.org/0000-0002-1894-761X>, darekl2064@gmail.com;
 <https://orcid.org/0000-0003-4724-1373>, lucjanbelza@wp.pl;
 <https://orcid.org/0000-0003-2569-9770>, piterblicharz@gmail.com;
 jwypijewski@bbn.gov.pl; areudowicz@bbn.gov.pl; skita@bbn.gov.pl

jest „działaniem” korzystnym dla przeciwnika. W połączeniu z operacjami hybrydowymi wojna kognitywna wpływa na dezintegrację społeczeństwa, podsycanie konfliktów wewnętrznych, osłabienie struktur państwowych, procesy decyzyjne, antagonizowanie państw i narodów oraz podważanie zaufania społecznego do instytucji państwa, osób sprawujących władzę, organizacji międzynarodowych, układów zbiorowych i wzajemnych gwarancji. Pojawia się zatem pytanie, czy aktualny stan prawny pozwala na adekwatne reagowanie na pojawiające się zagrożenia. W artykule przedstawiono symulację sytuacji, w której ograniczone operacje wojskowe zidentyfikowanego przeciwnika, poprzedzone działaniami kognitywnymi, nie pozwalają na adekwatną (przede wszystkim szybką) reakcję ze względu na ograniczenia prawne i formalne decydentów w procesie podejmowania decyzji, które to ograniczenia są ogólnie znane, gdyż wynikają z prawa powszechnego. Celem artykułu jest pokazanie krytycznego znaczenia funkcji czasu w tym procesie. Analizy dokonano na bazie symulacji pierwszej fazy operacji obronnej na małą skalę. Symulacja 2035 została przeprowadzona na podstawie źródeł otwartych dotyczących celów polityczno-militarnych Federacji Rosyjskiej, wyników ćwiczeń prowadzonych cyklicznie przez Federację Rosyjską z Białorusią oraz analizy systemu prawnego Polski w zakresie kompetencji organów władzy wykonawczej do reagowania na zdarzenia nagłe i trudne do wcześniejszego rozpoznania. Wyniki symulacji skłaniają do wniosku co do konieczności opracowania nowych regulacji prawnych, pozwalających na powiązanie i uszczegółowienie niektórych rozwiązań obowiązujących m.in. w Ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, a także w Ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej. Zmiany powinny zlikwidować zidentyfikowane niejasności i luki prawne w obszarach kompetencyjnych organów władzy publicznej oraz organów wojskowych.

Słowa kluczowe: system obronny, wojna kognitywna, operacje hybrydowe, prawo obronne, symulacja obronna, funkcja czasu w procesie decyzyjnym

Abstract: The dynamically changing security situation in Poland's environment necessitates a review of the current defense system in terms of the competences of decision-making centers, relations between them, and the management of available resources in order to ensure an adequate response to emerging threats. The nature of these threats differs from their previous understanding such as "external threats" and "direct threat of war." An analysis of Russian Federation's documents (doctrines) shows that they attach great importance to so-called cognitive warfare and hybrid activities (below the threshold of war). Cognitive warfare, conducted on a permanent basis, combines psychological warfare with information and propaganda warfare in order to shape people's views on politics, history, the economy, and the military. This leads to a distorted perception of reality, a decrease in vigilance, the adoption (at least partial) of the position of an adversary, and a lack of will to take appropriate (albeit sometimes costly) action, which ultimately benefits the opponent. In combination with hybrid operations, cognitive warfare contributes to the disintegration of society, fuels internal conflicts, weakens state structures and decision-making processes, antagonizes states and nations, and undermines public trust in state institutions, those in power, international organizations, collective agreements, and mutual guarantees.

This raises the question of whether the current legal framework allows for an adequate response to emerging threats. The article presents simulations of a situation in which limited military operations by an identified enemy, preceded by cognitive actions, do not allow for an adequate (primarily rapid) response due to legal and formal constraints on decision-makers in the decision-making process, which are generally known as they result from common law. The aim of the article is to show the critical importance of the time factor in this process. The analysis was based on a simulation of the first phase of a small-scale defense operation. Simulation 2035 was carried out on the basis of open sources concerning the political and military objectives of the Russian Federation, the results of exercises conducted periodically by the Russian Federation with Belarus, and an analysis of the Polish legal system in terms of the competence of executive authorities to respond to sudden and difficult-to-predict events. The results of the simulation lead to the conclusion that it is necessary to develop new legal regulations allowing for the linking and detailing of certain solutions in force, inter alia, in the Act of March 11, 2022, on the defense of Homeland, in the Act of August 29, 2002, on martial law and the powers of the Commander-in-Chief of the Armed Forces of the Republic of Poland and the principles of his subordination to the constitutional

authorities of the Republic of Poland, and in the Act of December 14, 1995, on the office of the Minister of National Defense. The amendments should eliminate identified ambiguities and legal gaps in the areas of competence of public authorities and military bodies.

Keywords: defense system, cognitive warfare, hybrid operations, defense law, defense simulation, the factor of time in the decision-making process

Wprowadzenie

Celem artykułu jest wykazanie niezbędnych zmian w przepisach prawnych z uwagi na krytyczne znaczenie funkcji czasu w procesie reagowania obronnego w kontekście możliwości decyzyjnych organów państwowych, uprawnionych do aktywowania działań obronnych na poziomie strategicznym. Symulację przeprowadzono na bazie skorygowanych założeń symulacji „Strategiczna Operacja Obronna Polski 203X”². Raport 203X dotyczy działań na szeroką skalę pod kątem możliwości dokonania oceny zmian w układzie sił zgodnie z modelem Sił Zbrojnych RP po 2030 r. W niniejszej symulacji 2035 przyjęto układ sił według założeń operacji 203X (założony stosunek ilościowy i jakościowy sił pomiędzy stronami konfliktu: niebieskim oraz czerwonym) ze zmianą celów polityczno-militarnych przeciwnika i kierunku uderzenia (operacja skryta na małą skalę).

Symulacji dokonano na bazie źródeł otwartych dotyczących celów polityczno-militarnych Federacji Rosyjskiej, wyników ćwiczeń prowadzonych cyklicznie przez Federację Rosyjską z Białorusią³ oraz

² W lutym 2024 r. redakcja Defence24 opracowała raport „Strategiczna Operacja Obronna Polski 203X”. Raport został oparty na symulacji komputerowej dokonanej przez zespół ekspertów Defence24, kierowanej przez byłego dowódcę Wojsk Lądowych gen. broni (rez.) W. Skrzypczaka. Symulację przeprowadzono od grudnia 2023 do lutego 2024. Dane oparto na podstawie publicznie dostępnej wiedzy, jeżeli chodzi o rozwój Sił Zbrojnych RP (strona niebieska) oraz rozwoju potencjału Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej i Białorusi (strona czerwona).

³ Zob. np.: M. Gawęda, *Odwód szybkiego reagowania. Rosja wzmacnia „desant”*, Defence24, 23 stycznia 2021 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/odwod-szybkiego-reagowania-transformacja-rosyjskiego-desantu-analiza> (dostęp: 11 maja 2025 r.); *Wojsko: na poligo-*

analizy systemu prawnego Polski w zakresie kompetencji organów władzy wykonawczej do reagowania na zdarzenia nagłe i trudne do wcześniejszego rozpoznania⁴.

Zmiany w środowisku bezpieczeństwa w Europie na przestrzeni ostatnich lat, związane z agresywną polityką Federacji Rosyjskiej, wskazują m.in. na potrzebę prowadzenia ciągłego procesu wzmacniania systemu bezpieczeństwa zarówno w wymiarze militarnym, jak i pozamilitarnym, odnoszącym się do realizacji zadań przez organy państwa odpowiedzialne za kierowanie bezpieczeństwem narodowym.

Aneksja Krymu w 2014 r., oparta na hybrydowych metodach agresji i formach działania (m.in. działania skryte bez identyfikacji sił zbrojnych), obecnie prowadzone przez Rosję działania wojenne w Ukrainie, działania hybrydowe na terenie państw zachodnich oraz działania realizowane przeciwko Polsce i państwom regionu m.in.

nie Hoża na Białorusi odbywają się ćwiczenia wojskowe. Sytuacja jest monitorowana, LRT, 8 lutego 2024 r., <https://www.lrt.lt/pl/wiadomosci/1261/2191372/wojsko-na-poligonie-hoza-na-bialorusi-odbywaja-sie-cwiczenia-wojskowe-sytuacja-jest-monitorowana> (dostęp: 11 maja 2025 r.); I. Topolski, *Potencjał militarny Federacji Rosyjskiej w obwodzie kaliningradzkim*, Instytut Europy Środkowej, <https://ies.lublin.pl/komentarze/potencjal-militarny-federacji-rosyjskiej-w-obwodzie-kaliningradzkim/> (dostęp: 11 maja 2025 r.); A.M. Dynner, *Rosyjskie i białoruskie ćwiczenia wojskowe*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 10 października 2023 r., <https://www.pism.pl/publikacje/rosyjskie-i-bialoruskie-cwiczenia-wojskowe> (dostęp: 11 maja 2025 r.); W. Korecki, *Białoruś przerzuca co najmniej 20 czołgów na poligon pod Grodno*, Militarnyi, 14 grudnia 2022 r., <https://mil.in.ua/pl/news/bialorus-przerzuca-co-najmniej-20-czolgow-na-poligon-pod-grodno/> (dostęp: 11 maja 2025 r.); M. Marszałkowski, *Flota rosyjska rośnie w siłę na Bałtyku*, Biznes Alert, 10 marca 2021 r., <https://biznesalert.pl/flota-baltycka-wojsko-marynarka-morze-baltyckie-bezpieczenstwo/> (dostęp: 11 maja 2025 r.); M. Dura, *Obwód Królewiecki poza Rosją? Czwarty Kraj Bałtycki coraz bliżej*, Defence24, 10 marca 2021 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/obwod-krolewiecki-pozza-rosja-czwarty-kraj-baltycki-coraz-blizej-scenariusz-opinia> (dostęp: 11 maja 2025 r.); R. Kamiński, *Strzelanie rakietowe i zwalczanie okrętów podwodnych. Rosyjska Flota Bałtycka znowu ćwiczy*, Gospodarka Morska, 21 lutego 2025 r., <https://www.gospodarkamorska.pl/strzelanie-rakietowe-i-zwalczanie-okretow-podwodnych-rosyjska-flota-baltycka-znowu-cwiczy-83527> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

⁴ J. Siewiera, L. Belza, *Prezydencka ustawa strategiczna. Odpowiedź państwa na zagrożenia hybrydowe, podprogowe i konwencjonalne*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42, s. 13; Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 3605), <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3605> (dostęp: 11 maja 2025 r.); Przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 405), <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

z terytorium Białorusi uwidoczniły potrzebę zmian strukturalnych Sił Zbrojnych RP oraz opracowania przepisów adekwatnych do nowych zagrożeń, form i metod oddziaływania.

Polska jest narażona w sposób stały na zagrożenia definiowane jako hybrydowe, czyli pojawiające się poniżej progu wojny i często trudne do atrybucji⁵. Celem takich form oddziaływania może być *władza państwowa*, pojedynczy obywatele, społeczności lokalne, obiekty i usługi o znaczeniu krytycznym dla funkcjonowania państwa, miejsca użyteczności publicznej czy też cele symboliczne związane z historią, religią, kulturą lub tożsamością narodową. Te działania obliczone są przede wszystkim na dezintegrację społeczeństwa, podsycanie konfliktów wewnętrznych, osłabienie struktur państwowych, wpływanie na procesy decyzyjne, antagonizowanie państw i narodów oraz podważanie zaufania społecznego do instytucji państwa, osób sprawujących władzę, organizacji międzynarodowych, układów zbiorowych i wzajemnych gwarancji. Mają one także na celu obniżenie poziomu gotowości obywateli do obrony państwa⁶.

Obiektem działań kognitywnych może być system prawny. Przykładem jest wykorzystywanie przez Rosję i Białoruś regulacji prawnych dających ochronę osobom starającym się o azyl polityczny. W lipcu 2021 r., w reakcji na sankcje Unii Europejskiej nałożone na reżim białoruski, władze Białorusi zaczęły stosować ułatwienia w udzielaniu wiz turystycznych w stosunku do obywateli państw najwyższego ryzyka imigracyjnego, przede wszystkim z Bliskiego Wschodu

⁵ W Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego. Aktualizacja 2021/2022 działania hybrydowe określono jako te zmierzające do osiągnięcia celów politycznych i strategicznych agresora. Prowadzone są one w sposób wielowymiarowy, skryty, utrudniający identyfikację przeciwnika i przypisanie odpowiedzialności za nie sprawcy. Te czynności są wykonywane przez podmioty państwowe i/lub niepaństwowe w sposób zaplanowany i skoordynowany, często rozłożone w dłuższym czasie oraz łączą w sobie różne środki wywierania nacisku i uzależniania od potencjalnego agresora. Mogą być prowadzone przy użyciu środków politycznych, ekonomicznych, prawnych, militarnych i społecznych, w tym z wykorzystaniem różnego rodzaju kanałów komunikacji społecznej. Mogą również być prowadzone pośrednio, z wykorzystaniem lokalnych podmiotów, organizacji i osób prywatnych, co utrudnia ich wykrycie i przeciwdziałanie im. Zob.: Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego. Aktualizacja 2021/2022, s. 17, <https://www.gov.pl/web/rcb/krajowy-plan-zarzadzania-kryzysowego> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

⁶ Identyfikowania się z wartościami i poczuciem odpowiedzialności za obronę państwa.

i Afryki. Po przybyciu na terytorium Białorusi migranci byli kwatrowani, a następnie dowożeni w wytypowane miejsca przy granicy zewnętrznej UE. Skuteczny przerzut migranta przez polską granicę jest z punktu widzenia władz białoruskich tylko jednym ze środków w ramach działań kognitywnych, zmierzających do destabilizacji sytuacji wewnętrznej w państwach UE. W tym celu wykorzystuje się system azylowy, oparty na Konwencji genewskiej z dnia 28 lipca 1951 r. uzupełnionej Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, sporządzonym w Nowym Jorku 31 stycznia 1967 r.⁷ W celu przeciwdziałania wykorzystaniu systemu prawnego do działań destabilizacyjnych w grudniu 2024 r. rząd skierował do Sejmu projekt ustawy o zmianie Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁸. Projekt ustawy zakłada, że ograniczenie prawa do złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej będzie mogło zostać wprowadzone rozporządzeniem Rady Ministrów, na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Rozporządzenie powinno uwzględniać „potrzebę zapobieżenia destabilizacji sytuacji wewnętrznej w kraju” oraz mieć na celu „możliwie jak najmniejsze ograniczenie praw cudzoziemców zamierzających ubiegać się o udzielenie ochrony międzynarodowej”. Zgodnie z nowelą ograniczenie będzie miało charakter czasowy i jednorazowo nie może być dłuższe niż 60 dni. Ustawa wprowadza do porządku prawnego nowy termin „instrumentalizacja migracji” i zmienia art. 33 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pozwalając na czasowe terytorialne zawieszenie prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową⁹. Projekt został skrytykowany przez organizacje pozarządowe oraz środowiska prawnicze

⁷ Konwencja dotycząca statutu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., uzupełniona Konwencją Genewską protokołu dotyczącego statusu uchodźców, sporządzonego w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. z 1991 r., nr 119, poz. 515 oraz 517.

⁸ Por.: Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (druk nr 924), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=924> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

⁹ Zob.: Ustawa z dnia 21 lutego 2025 r. o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/924_u/\\$file/924_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/924_u/$file/924_u.pdf) (dostęp: 11 maja 2025 r.); Rządowy projekt ustawy..., *op. cit.*

jako niezgodny z prawem międzynarodowym, prawem unijnym oraz Konstytucją RP¹⁰. Rząd, Sejm RP, Senat RP oraz Prezydent RP stanęli przed poważnym dylematem prawnym, politycznym i społecznym: czy ważniejsze jest bezpieczeństwo, czy też legalizm prawny.

Wojna kognitywna

Wojna poznawcza (lub kognitywna) nie jest zjawiskiem nowym w naukach o bezpieczeństwie. Niemniej rozwój cywilizacyjny spowodował nowe spojrzenie na to zagrożenie, gdyż obecnie możemy je rozpatrywać jako kompleksową taktykę, która łączy wojnę psychologiczną, a także wojnę informacyjną i propagandową w celu

¹⁰ Konwencja ONZ o statusie uchodźców (tzw. Konwencja genewska) nie przewiduje możliwości generalnego zawieszenia prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Pozwala jedynie na to, aby w sytuacjach zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa wobec konkretnej osoby zostały podjęte środki tymczasowe, które z jednej strony zwiększą poziom bezpieczeństwa, ale z drugiej nie pozbawią tej osoby prawa do bycia uznaną za uchodźcę (art. 9 Konwencji). Konwencja genewska nie pozwala też na zawieszenie obowiązywania zasady non-refoulement, która zabrania zwracania cudzoziemców do granic terytoriów, gdzie ich życiu lub wolności zagrażać będzie niebezpieczeństwo. Ta zasada wynika z art. 33 ust. 1 Konwencji genewskiej. Obowiązujące przepisy prawa UE (tj. żaden z traktatów i żadna z dyrektyw, w tym najważniejsza dyrektywa 2013/32/UE dotycząca wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej) ani przepisy oczekujące na wejście w życie, w tym Pakt o Azylu i Migracji, nie przewidują możliwości zawieszenia prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową. Prawnicy wskazują na niezgodność ustawy z Konstytucją RP – w tym z art. 56 ust. 2, który czyni prawo do ubiegania się o ochronę międzynarodową konstytucyjnym prawem podmiotowym każdego cudzoziemca, i art. 31 ust. 3, zgodnie z którym wszelkie ograniczenia wolności i praw konstytucyjnych mogą być ustanawiane wyłącznie w akcie o randze ustawy i tylko wtedy, gdy są proporcjonalne i celowe, czyli gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla ochrony takich wartości, jak bezpieczeństwo czy porządek publiczny. Opinie w tej sprawie przedstawiło wiele organów, m.in.: Opinia Rzecznika Praw Obywatelskich do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/974A83DB-63CB31A4C1258C2D004D421D/%24File/924-006.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.); Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/2A5C-C569065B763AC1258C23002B9035/%24File/924-004.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.); Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/D70637D175673271C1258C21002F0BE5/%24File/924-003.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.); Opinia Krajowej Izby Radców Prawnych do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/3A4D1256002BE44DC1258C1A004F8859/%24File/924-002.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.); Opinia Stowarzyszenia Interwencji Prawnej do druku nr 924, <https://interwencjaprawna.pl/prawa-do-azylu-nie-da-sie-zawiesic-analiza-prawna/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

uksztaltowania poglądów ludzi na takie sprawy jak polityka, historia, gospodarka czy militaria. W efekcie prowadzi to do błędnego postrzegania rzeczywistości, usypiania czujności, podzielania (przynajmniej częściowego) stanowiska adwersarza i braku woli do podjęcia odpowiednich (choć czasami kosztownych) działań, co w konsekwencji jest „działaniem” korzystnym dla przeciwnika¹¹.

W kontekście strategii wojskowej często podkreśla się, że chociaż potencjał militarno-gospodarczy pełni kluczową funkcję, to równie istotne są wola polityczna i determinacja do jego użycia. Wojna kognitywna ma na celu skryte, negatywne oddziaływanie na wolę potencjalnego przeciwnika, aby np. zaniechał podejmowania wysiłków dotyczących budowania zdolności sił zbrojnych i potencjału całego państwa, ale także woli (chęci, gotowości, jasnych procedur) ich użycia. Różnorodne oddziaływania opisane są w doktrynie Gierasimowa. Dzięki powszechnemu dostępowi do Internetu i mediom społecznościowym możliwe stało się to, o czym radzieccy specjaliści od wojny psychologicznej mogli tylko marzyć – oddziaływanie na politykę wewnętrzną przeciwnika tylko za pomocą informacji. Doktryna Gierasimowa rozbudowuje nowe narzędzia, dzięki czemu metody niewojskowe nie tylko wspomagają działania militarne, lecz także są jednym z podstawowych sposobów osiągnięcia zwycięstwa, a co więcej same stają się „działaniami wojennymi”. Podczas protestów na Krymie w 2014 r. Kreml wspierał ekstremistów po obu stronach konfliktu – siły prorosyjskie i ukraińskich ultranacjonalistów napędzających konflikt, których Rosjanie wykorzystali jako pretekst do zajęcia Krymu i rozpoczęcia wojny we wschodniej Ukrainie. Mylące środowisko – w którym nikt nie jest pewien czyichkolwiek motywów, nikt nie jest bohaterem i nikt nie domyśla się prawdy – jest idealnym miejscem dla ukrytego agresora, mogącego łatwo sprawować kontrolę. To właśnie stanowi istotę doktryny Gierasimowa realizowanej w praktyce¹².

¹¹ Zob. np.: A. Mitrega, *Wojna poznawcza we współczesnym środowisku Bezpieczeństwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis «Studia de Securitate»” 2023, nr 13 (2), s. 121.

¹² Zob. np.: M.K. McKew, *The Gerasimov Doctrine. It's Russia's new chaos theory of political warfare. And it's probably being used on you*, Politico, wrzesień/październik 2017 r.,

Wojna kognitywna jest dzisiaj prowadzona przede wszystkim za pomocą mediów społecznościowych, komunikatorów. Nie bez powodu nazywa się ją również wojną o umysły. Wynika to z faktu, że według jej założeń to ludzki umysł staje się polem bitwy. Strony konfliktu starają się wpłynąć na to, co dane jednostki myślą, jak myślą i jak działają, wykorzystując do tego m.in. zdobycze technologii (np. smart urządzenia), a to wszystko bez ich wiedzy i świadomości bycia celem działań. To sprawia, że przeciwnik może podporządkować sobie określoną grupę lub nawet całe społeczeństwo bez użycia siły. Działania prowadzone w ramach wojny kognitywnej mogą trwać nawet dziesięciolecia, gdy realizują cele strategiczne (perspektywa długofalowa)¹³. Skutecznie prowadzone, kształtują i wpływają na indywidualne i grupowe przekonania oraz zachowania, sprzyjając taktycznym lub strategicznym celom agresora. W skrajnej formie mogą doprowadzić do rozłamu i rozpadu całego społeczeństwa, tak aby nie miało ono już zbiorowej woli przeciwstawienia się zamiarom przeciwnika¹⁴.

Różne systemy autorytarne, w tym także Rosja, zakładają wykorzystanie w wojnie kognitywnej do osiągnięcia własnych celów różnych grup społecznych atakowanego państwa. W rosyjskiej nauce wojennej wojna kognitywna postrzegana jest jako zastosowanie dezinformacji, środków politycznych, ekonomicznych, humanitarnych i innych niemilitarnych przedsięwzięć, mających na celu kształtowanie wewnętrznych procesów politycznych w kraju potencjalnego przeciwnika. Podstawowa różnica między tradycyjną wojną i wojną nowej generacji, opisaną przez Gierasimowa, polega na uwzględnieniu ważnej roli, jaką w konflikcie zajmują takie działania jak: operacje psychologiczne, dezinformacja, manipulacja,

<https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

¹³ Sz. Palczewski, *#CyberMagazyn: Wojna kognitywna. Zawładnąć umysłem wroga*, CyberDefence24, 6 sierpnia 2022 r., <https://cyberdefence24.pl/armia-i-sluzby/cybermagazyn-wojna-kognitywna-zawladnac-umyslem-wroga> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

¹⁴ *Przeciwdziałanie wojnie kognitywnej: świadomość i odporność*, North Atlantic Treaty Organization, 20 maja 2021 r., <https://www.nato.int/docu/review/pl/articles/2021/05/20/przeciwdzialanie-wojnie-kognitywnej-swiadomosc-i-odpornosc/index.html> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

socjotechnika, propaganda, psychotechnika – we wszystkich jej odmianach – co może powodować chaos i destabilizację regionu. Gierasimow określił to mianem strategii działań pośrednich i użyciem środków pozamilitarnych. W strategii działań pośrednich Gierasimow zidentyfikował osiem faz, w których konieczne jest osiągnięcie ustalonych celów¹⁵. Każda faza i osiągnięty w niej cel są podstawą do rozpoczęcia i warunkiem powodzenia następnej fazy. Pierwsze pięć faz niekinetycznych przedstawia wykorzystanie wyłącznie środków i metod niemilitarnych, ostatnie trzy (kinetyczne) – wyłącznie metody z wykorzystaniem siły militarnej¹⁶. Przyjrzyjmy się dwóm pierwszym fazom:

- faza 1 – tworzenie sprzyjających warunków politycznych, gospodarczych i militarnych dla destabilizacji wewnętrznej przeciwnika poprzez działania ideologiczne, dyplomatyczne i gospodarcze, a także dezinformację i metody wojny psychologicznej;
- faza 2 – wprowadzanie w błąd kierownictwa politycznego i wojskowego przeciwnika poprzez rozpowszechnianie błędnych danych kanałami dyplomatycznymi, mediami, a następnie poprzez działania rządu i własnych sił zbrojnych.

Zgodnie z doktryną Gierasimowa wojna faktycznie zaczyna się już w fazie 1, tj. w czasie pokoju i bez wypowiedzenia wojny oraz bez jakichkolwiek oznak agresji i użycia środków o charakterze kinetycznym¹⁷. Jest procesem ciągłym i długotrwałym. W tym kontek-

¹⁵ Tworzenie sprzyjających warunków politycznych, gospodarczych i militarnych dla destabilizacji wewnętrznej; wprowadzanie w błąd poprzez rozpowszechnianie błędnych danych; oddziaływanie na urzędników, w tym zastraszenie, oszukiwanie oraz przekupstwa; aktywizacja „piątej kolumny”, penetracja grup bojowych i nasilenie działań dywersyjnych; przygotowanie działań wojennych, w tym wysyłanie grup bojowych („zielone ludziki”) do współdziałania z uzbrojoną opozycją; wybuch działań wojennych po dokładnym rozpoznaniu i działaniach dywersyjnych; wszystkie oddziały (rosyjskie), w tym siły specjalne, muszą zająć swoje pozycje; zniszczenie głównych sił obronnych przeciwnika poprzez skoordynowane działania wszystkich sił, w tym walkę elektroniczną; klęska pozostałych grup oporu i zniszczenie jednostek oporu poprzez operacje specjalne.

¹⁶ *Гибридная война и доктрина Гierasimova [Wojna hybrydowa i doktryna Gierasimowa]*, ИИВоеИ Info, 2 lipca 2019 r., <https://invoen.ru/voennaja-analitika-vojna/doktrina-gerasimova/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

¹⁷ Zob. np.: *Ukryta wojna przeciwko Zachodowi. Doktryna generała Gierasimowa*, Jagiellonia.org, 8 września 2017 r., <https://jagiellonia.org/ukryta-wojna-doktryna-general-a>

ście zwrócić należy uwagę na niektóre założenia doktryny wojennej Federacji Rosyjskiej. Według niej obecnie trwa wieloetapowa przemiana wpływów na korzyść nowych ośrodków ekonomicznych oraz powiązań politycznych. Wciąż pozostają nieuregulowane liczne regionalne konflikty. Utrzymuje się tendencja do ich siłowego rozwiązania, w tym również w rejonach graniczących z Federacją Rosyjską. Istniejąca architektura (system) bezpieczeństwa międzynarodowego nie zapewnia równego bezpieczeństwa dla wszystkich podmiotów. Wzrasta tendencja przesunięcia niebezpieczeństwa wojny oraz zagrożenia wojennego do przestrzeni informacyjnej i wewnętrznej sfery Federacji Rosyjskiej. Jednocześnie mimo obniżania się prawdopodobieństwa wybuchu wojny na wielką skalę przeciwko Federacji Rosyjskiej w wielu obszarach niebezpieczeństwo wojenne dla Federacji Rosyjskiej wzrasta. Wskazywać mają na to m.in.: wroga działalność skierowana na siłowe obalenie ustroju konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej, destabilizację wewnątrzpolitycznej i socjalnej sytuacji w kraju, dezorganizację funkcjonowania służb władzy państwowej, prowokowanie narodowościowych i społecznych napięć, ekstremizmu, rozpalenie etnicznej i religijnej nienawiści bądź wrogości, działalność w zakresie informacyjnego oddziaływania na społeczeństwo (przede wszystkim na młodych obywateli kraju), mająca na celu przerwanie historycznych, duchowych i patriotycznych tradycji w zakresie obrony ojczyzny, wykorzystywanie technologii informatycznych i komunikacyjnych w celach wojskowo-politycznych do prowadzenia działań sprzecznych z prawem międzynarodowym.

Należy zauważyć, że w swojej doktrynie Rosja powołuje się na uniwersalne wartości, których naruszenie uznaje za negatywne (np. destabilizację wewnątrzpolitycznej i socjalnej sytuacji w kraju, prowokowanie narodowościowych i społecznych napięć, ekstremizmu, rozpalenie etnicznej i religijnej nienawiści bądź wrogości). Posługuje się założeniami obronnymi narodu, które z punktu widzenia ich celów można uznać za obiektywne (przerwanie historycznych, duchowych i patriotycznych tradycji w zakresie obrony ojczyzny). To wszystko ma określony cel psychologiczny i socjotechniczny.

-gierasimowa (dostęp: 11 maja 2025 r.).

W społeczeństwach może dochodzić więc do postrzegania tych wartości jako narzędzia w procesie indoktrynacji. Rosyjska dezinformacja jest przykładem wielkoskalowego i systematycznego wytwarzania fałszywych informacji dotyczących codziennych, pozornie nieistotnych wydarzeń, tworzenia politycznych mitów i fałszowania historii w celu uzasadniania decyzji politycznych podejmowanych zarówno w Rosji, jak i na międzynarodowej arenie geopolitycznej. Można nawet mówić o przemyśle propagandowo-dezinformacyjnym, w którym uczestniczą instytucje państwowe oraz prywatne grupy osób lub organizacje¹⁸. Należy również zwrócić uwagę na podstawowe zadania przygotowania mobilizacyjnego Rosji w zakresie zapewnienia stałego zarządzania państwowego w czasie wojny oraz stworzenia formalnoprawnej bazy, czyli norm regulujących zastosowanie ekonomicznych i innych środków w okresie mobilizacji, obowiązywania stanu wojennego oraz w czasie wojny¹⁹. Są to wszystkie obszary i działania poprzedzające otwarty konflikt zbrojny, a w koncepcji Gierasimowa odnoszą się do fazy 1. i 2., stanowią element kognitywnego oddziaływania na przeciwnika i element doktrynalny – są uzasadnieniem dla aktywowania wewnętrznych działań obronnych Federacji Rosyjskiej. Założenia obronne państw Sojuszu Federacja Rosyjska traktuje więc jako dowód, który daje jej poczucie zagrożenia ze strony NATO. Jako główne zewnętrzne źródło niebezpieczeństwa wojny Rosja wskazuje zwiększanie militarnego potencjału NATO oraz powierzenie tej organizacji globalnych funkcji – wykonywanych wbrew normom prawa międzynarodowego – oraz zbliżenie militarnej infrastruktury państw członkowskich NATO do granic Federacji Rosyjskiej, m.in. poprzez dalsze rozszerzanie bloku²⁰. W taką narrację wierzą przeciętni Rosjanie, którzy popierają imperialną politykę Rosji, będącą w rzeczywistości kontynuacją polityki ZSRR²¹. Powinno niepokoić, że część polityków świata zachod-

¹⁸ K. Kaczmarek, *Rosyjska dezinformacja jako element budowania wpływów w Europie. Analiza i perspektywy*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2024, t. 16 (52), nr 1, s. 111.

¹⁹ Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej, s. 4, 6–7, 21, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/DoktrynaFederacjiRosyjskiej.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

²⁰ *ibidem*, s. 5.

²¹ Zob. np.: W. Radziwinowicz, *Co w Rosji piszczy? Poparcie dla Putina nadal na rekordowo wysokim poziomie*, Wyborcza.pl, 4 września 2024 r., <https://wyborcza>.

niego przez wiele lat aprobować narrację rosyjską, m.in. współuczestnicząc i wspierając rosyjskie programy gospodarcze²².

Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej oraz doktryna Gierasimowa są tym samym elementem oddziaływań kognitywnych, ukierunkowanych jednocześnie na otoczenie zewnętrzne (dla destabilizacji wewnętrznej przeciwnika) oraz skierowanych do własnych obywateli (celem stworzenia wrażenia zagrożenia dla Federacji Rosyjskiej, aby uzyskać poparcie i akceptację dla możliwych przyszłych działań zbrojnych). Tym samym działania w ramach wojny kognitywnej w okresie faz 1. i 2. są dla Federacji Rosyjskiej czasem przygotowań do wojny konwencjonalnej.

Widać to szczególnie w społeczności rosyjskiej, która w większości podziela punkt widzenia prezentowany jej przez rządzących. Wobec braku lub przy bardzo utrudnionym dostępie do rzetelnej informacji i przy całkowitym zneutralizowaniu opozycji politycznej Rosjanie żyją w iluzji, przekonani o demokratycznym charakterze swojego państwa, agresywnym podejściu NATO, narodzie wybranym

pl/7,75399,31274897,co-w-rosji-piszczypoparcie-dla-putina-nadal-na-rekordowo-wysokim.html (dostęp: 11 maja 2025 r.); *Szokujący sondaż w Rosji. Zwolennicy Putina chcą pokoju z Ukrainą*, Onet, 22 października 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/szokujacy-sondaz-w-rosji-zwolennicy-putina-chca-pokoju-z-ukraina/msygzg4> (dostęp: 11 maja 2025 r.); J. Bawolek, *Ekspert: popularność Putina w Rosji wynika z polityki opartej na imperializmie*, Polska Agencja Prasowa, 16 marca 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/ekspert-popularnosc-putina-w-rosji-wynika-z-polityki-opartej-na-imperializmie> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

²² Zob. np.: M. Sienkiewicz, *Niemiecko-rosyjska współpraca w sektorze gazu ziemnego*, „Wiadomości Naftowe i Gazownicze” 2012, nr 1 (165), https://dise.org.pl/publikacje/bezpieczenstwo_energetyczne/niemiecko_rosyjska_wspolpraca.pdf (dostęp: 11 maja 2025 r.); P. Andrzejewski, *Relacje gospodarcze Rosji i Niemiec w kontekście rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2022, nr 12 (494), <https://www.iz.poznan.pl/plik,pobierz,4826,c116dafa34f259963fa2007680ae1e/494.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.); *Niemieckie firmy działają w Rosji. „Inwestycje są zagrożone”*, WP Finanse, 24 marca 2023 r., <https://finanse.wp.pl/niemieckie-firmy-dzialaja-w-rosji-inwestycje-sa-zagrozone-6879818622327616a> (dostęp: 11 maja 2025 r.); *Rosyjskie wpływy w Niemczech. „Automat strategii AfD jest Kreml”*, *Burza po publikacji „Der Spiegel”*, Polska Agencja Prasowa, 29 kwietnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/rosyjskie-wplywy-w-niemczech-automat-strategii-afd-jest-kreml-burza-po-publicacji-der> (dostęp: 11 maja 2025 r.); *Francja: Reporterzy bez Granic skrytykowali Chiraca za Legię dla Putina*, Money.pl, 29 maja 2016 r., https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/arttykul/francja;reporterzy;bez;granic;skrytykowali;chiraca;za;legie;dla;putina,110,0,187502.html (dostęp: 11 maja 2025 r.); K.J. Helnarska, *Polityka zagraniczna Francji wobec Rosji w sektorze energetycznym*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2015, nr 2 (9), <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/npw/09/npw2015204.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

do obrony tradycyjnych chrześcijańskich wartości²³, wyższości Rosji wobec sąsiadów i atrakcyjnym charakterze „ruskiego miru”. Z perspektywy Zachodu dezinformacyjna aktywność Rosji wykorzystuje słabości społeczeństw demokratycznych, będące skutkiem polaryzacji. Z tego powodu nawet silne gospodarczo i militarnie państwa demokratyczne nie posiadają skutecznych narzędzi do zwalczania dezinformacji, a ich działania prewencyjne polegają jedynie na kampaniach informacyjno-edukacyjnych. Taki stan rzeczy wskazuje na skuteczność rosyjskich działań dezinformacyjnych, których celem jest właśnie osłabianie państw zachodnich, m.in. poprzez polaryzację ich społeczeństw. Z kolei spolaryzowane społeczeństwa są podatne na zewnętrzne wpływy²⁴. Punktem zwrotnym w ocenie działań Rosji była rozpoczęta 24 lutego 2022 r. pełnoskalowa wojna przeciwko Ukrainie.

Symulacja strategicznej operacji obronnej Polski 203X

W lutym 2024 r. redakcja Defence24 opracowała raport „Strategiczna Operacja Obronna Polski 203X”²⁵. Celem symulacji było m.in. zbadanie możliwości prowadzenia operacji obronnej Polski w hipotetycznym pełnoskalowym konflikcie zbrojnym z Federacją Rosyjską i Białorusią na początku przyszłej dekady, przy założeniu rozbudowy zdolności Wojska Polskiego zgodnie z planami modernizacji technicznej. Ponadto symulacja miała za zadanie analizę założeń dotyczących modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP, zbadanie roli

²³ Według K. Kaczmarka jedną z najmniej oczywistych instytucji, która jednocześnie najsilniej wpływa na rosyjską dezinformację i propagandę, jest Rosyjska Cerkiew Prawosławna. Wynika to prawdopodobnie z ciągle żywej w Rosji od XVI w. idei, że Moskwa powinna być centrum władzy świeckiej i religijnej w całej Europie Wschodniej. Por.: K. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 111–112.

²⁴ *ibidem*, s. 109.

²⁵ Por.: *Strategiczna Operacja Obronna Polski 203X. Raport*, Defence24, Warszawa 2024. Raport został oparty na symulacji komputerowej dokonanej przez zespół ekspertów Defence24. Kierował nim były dowódca Wojsk Lądowych gen. broni (rez.) W. Skrzypczak. Symulację przeprowadzono od grudnia 2023 do lutego 2024 r. Dane oparto na podstawie publicznie dostępnej wiedzy, jeżeli chodzi o rozwój Sił Zbrojnych RP (strona niebieska) oraz rozwoju potencjału Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej i Białorusi (strona czerwona).

czołgów i wozów bojowych na współczesnym polu walki oraz możliwości wybranych platform bojowych w warunkach działań w Europie Środkowo-Wschodniej²⁶. Założono też możliwość zbadania samodzielnego działania sił niebieskich (poza jednostkami rozpoznania poziomu strategiczno-operacyjnego, które z definicji są wspólnie wykorzystywane przez NATO i najwcześniej rozmieszczane w rejonie konfliktu). Takie rozwiązanie pozwala na przeprowadzenie tzw. stress testu, czyli sprawdzenie założeń rozwoju zdolności obronnych Polski w sytuacji trudnego, czarnego scenariusza²⁷.

I. Założone tło polityczno-militarne.

Założono, że w 2025 r. administracja USA skupi się na Indo-Pacyfiku i zmniejszy swoją obecność polityczno-militarną w Europie. Pod koniec 2025 r. zostało podpisane rosyjsko-ukraińskie porozumienie o zawieszeniu broni. W kolejnych latach pomimo pomocy zagranicznej Ukraina stała się państwem niestabilnym, borykającym się z kryzysem politycznym i gospodarczym. Przyjęto, że w latach 2025–2030 Polska kontynuowała modernizację i rozbudowę Sił Zbrojnych. Zbudowano dwie nowe dywizje oraz zrealizowano zdecydowaną większość planów rozwoju Sił Zbrojnych zgodnie z Modelem 2035. W odniesieniu do Rosji założono, że do 2030 r. odbudowała ona swój potencjał militarny i zintensyfikowała w 2030 r. działania hybrydowe wobec państw wschodniej flanki NATO, wykorzystując pro-rosyjskie nastawienie części środowisk politycznych w państwach Unii Europejskiej. Zaostrzenie sytuacji nastąpiło kilka lat później (203X r.), gdy Rosja pod pretekstem ochrony mniejszości rosyjskiej na terenie państw bałtyckich zażądała zwiększenia uprawnień dla swojej mniejszości w tych państwach. Wiosną 230X siły Rosji i Białorusi rozpoczęły wspólne ćwiczenia „Zapad 203X”. W Polsce zdecydowano się więc na podwyższenie gotowości bojowej Sił Zbrojnych oraz przemieszczenie związków taktycznych w wyznaczone rejony, przewidziane w planie prowadzenia operacji obronnej. W rejonach przygranicznych doszło do fali niepokojów w wyniku aktywizacji

²⁶ *ibidem*, s. 5.

²⁷ *ibidem*, s. 6.

radykałnych grup mniejszości białoruskiej. W dniu D oddziały rosyjskie i białoruskie pod pozorem ochrony mniejszości narodowych dokonały otwartej agresji na terytorium RP na trzech kierunkach operacyjnych: poleskim, podlaskim i mazurskim²⁸.

II. Wnioski z symulacji strategicznej operacji obronnej Polski 203X.

Aktywne działania stron zakończyły się w dniu D+13. Po przełamaniu obrony czerwonych na rzece Bug (od południa) i na granicy polsko-białoruskiej (od północy) siły niebieskich (Polski) stworzyły warunki do wyparcia przeciwnika²⁹.

Założenie oddziaływań kognitywnych w symulacji strategicznej operacji obronnej Polski 2035

W przyjętym tle polityczno-militarnym strategicznej operacji obronnej Polski 203X można odnaleźć odniesienia, które wskazują na działania hybrydowe wobec państw wschodniej flanki NATO (wykorzystanie prorosyjskiego nastawienia części środowisk politycznych w państwach Unii Europejskiej, aktywacja mniejszości białoruskiej na terenie Polski oraz mniejszości rosyjskiej na terenie krajów bałtyckich). Te informacje stanowią tło i ze względu na cel raportu nie były rozwijane ani analizowane pod kątem wpływu na prowadzone działania obronne Sił Zbrojnych RP. W części wnioskowej raportu zwraca się natomiast uwagę na sprawy, które powinny być podjęte (zrealizowane), aby nie rzutowały negatywnie na przebieg całej operacji obronnej, tj.: wypracowanie rozwiązań pozwalających na terminowe przygotowanie się do obrony w wypadku zagrożenia; zdecydowane podejmowanie odpowiednich decyzji, również na poziomie politycznym, w wypadku otrzymania sygnałów o zagrożeniu; odpowiednio wczesne podjęcie decyzji o przemieszczeniu wojsk do rejonów operacyjnego rozwinięcia oraz przygotowania terenu

²⁸ *ibidem*, s. 6–7, 9–10.

²⁹ *ibidem*, s. 23, 25, 34.

jeszcze w fazie pokoju (spóźnione podjęcie decyzji lub ich zaniechanie mogłyby mieć bardzo poważne skutki dla prowadzenia operacji obronnej); zapewnienie kadr dla nowych jednostek, odpowiedniej infrastruktury, a także ich wyposażenia³⁰. W symulacji przyjęto, że w tych obszarach w 203X r. nie zostały zidentyfikowane ryzyka.

Po uwzględnieniu wymienionych czynników wprowadzono kilka modyfikacji w założeniach i w tle polityczno-militarnym strategicznej operacji obronnej Polski 203X. Przy założonym stosunku ilościowym i jakościowym pomiędzy siłami niebieskich oraz czerwonych dokonano analizy sytuacji w obszarze możliwych oddziaływań kognitywnych na obszar kompetencji organów władzy wykonawczej RP. Zmieniono też założenie narastania konfliktu. Z treści raportu można wnioskować, że przyjęto model ataku na Ukrainę z 2022 r., gdy konflikt narastał powoli oraz otwarcie. Zupełnie inna była taktyka ataku na Krym. Tę taktykę działania Federacji Rosyjskiej przeanalizowano w symulacji 2035 w odniesieniu do przesmyku suwałskiego.

I. Tło polityczno-militarne.

W związku z pojawieniem się możliwości pauzy strategicznej (zawieszenia broni) w Ukrainie od 2025 r. Rosja podjęła działania gospodarcze i dyplomatyczne mające na celu szybką odbudowę potencjału militarnego. Rozmowy pokojowe w 2025 r. pozwoliły Rosji na wyjście z międzynarodowej izolacji politycznej oraz otworzyły możliwość normalizacji i dały nowe perspektywy gospodarcze w zakresie importu i eksportu towarów i usług. W wyniku rozmów pokojowych w 2025 r. zostało podpisane rosyjsko-ukraińskie porozumienie o zawieszeniu broni. Spowodowało to demobilizację większości Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, zaangażowanych dotychczas na froncie ukraińskim. Jednocześnie nasilono działania wobec państw wschodniej flanki NATO, wykorzystując prorosyjskie nastawienie części środowisk politycznych. W stosunku do Polski te działania były ukierunkowane na utrzymanie dotychczasowych i tworzenie nowych sporów pomiędzy frakcjami politycznymi oraz na negowanie

³⁰ *ibidem*, s. 11, 34, 36.

realnego zagrożenia ze strony Rosji. Spory polityczne paraliżowały procesy decyzyjne i przesuwwały w czasie uchwalenie aktów prawnych, które pozwalałyby na szybkie aktywowanie operacji obronnej. Przez niektóre środowiska polityczne oraz media lansowane były przekazy: po co zmieniać prawo, skoro obowiązujące działa?; jeżeli są luki prawne, to zastanówmy się nad innymi wariantami, po co podejmować pochopne decyzje; skupmy się na tym, co najważniejsze, czyli ekologii i prawach człowieka; pomóżmy uchodźcom, którym dzieje się krzywda. Reforma systemu kierowania i dowodzenia została zablokowana z powodów finansowych. Jednocześnie Rosja podjęła oddziaływania na środowiska pacyfistyczne. Poprzez media społecznościowe kierowany był przekaz do osób w wieku poborowym, że wojna jest problemem politycznym i to politycy odpowiadają za istniejące zagrożenia, a zwykli ludzie powinni korzystać z życia. Jako przykład właściwej postawy propagowano masowe ucieczki poborowych z Ukrainy jeszcze przed wybuchem wojny oraz ucieczki z wojska. Pojawiły się manifestacje przy próbie rozmów w sprawie przywrócenia obowiązku odbywania zasadniczej służby wojskowej w Polsce. Maksyma „carpe diem!” zaczęła być lansowana jako właściwa postawa życiowa.

Dla Rosji problemem stała się sytuacja gospodarczo-polityczna w obwodzie królewieckim, który zaczął uzyskiwać coraz większą autonomię, a od wewnątrz pojawiły się w nim dążenia do poluźnienia związków, a nawet oderwania się od Federacji Rosyjskiej. Sprzyja temu zarówno bezpośredni kontakt „bałtyckich” Rosjan z zachodnimi państwami, jak i fizyczna separacja całego obszaru, co ogranicza możliwość robienia biznesów z Rosją. Mieszkańcy obwodu królewieckiego uzyskali swobodniejszy wjazd do północnej Polski i na Litwę. Podczas zakupów towarów jednocześnie zaczęli dostrzegać, jakie braki ma ich państwo. Doszło do sytuacji, w której mieszkańcy obwodu znacznie częściej odwiedzali Litwę i Polskę niż samą Rosję, zakładając lokalne biznesy. Odżyły idee z lat 90. XX w. na stworzenie Republiki Bałtyckiej, która byłaby luźno stowarzyszona z Federacją Rosyjską, a na forum międzynarodowym miałaby status samodzielnego podmiotu. Narodził się również pomysł, by przeprowadzić

referendum o zmianie obwodu na republikę, jednak nadal funkcjonującą w ramach Federacji Rosyjskiej. Ta sytuacja bardzo niepokoiła władze w Moskwie z uwagi na znaczenie militarne tego regionu, wynikające z jego położenia geostrategicznego oraz ograniczenia swobody działania w obszarze Morza Bałtyckiego – zwłaszcza po przystąpieniu Szwecji i Finlandii do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ten region jest oddalony od terytorium Rosji o 550–600 km, a Białorusi o 65 km (przesmyk suwalski). Obwód królewiecki stanowi najbardziej zmilitaryzowany obszar państwa Federacji Rosyjskiej. Na jego terenie znajdują się rozwinięte fortyfikacje i znaczne magazyny przechowywania amunicji, w tym jądrowej. Zwiększa to głębię strategiczną Federacji na kierunku zachodnim. Większość jednostek jest podporządkowana Dowództwu Floty Bałtyckiej. Niektóre podlegają jednak Głównemu Zarządowi Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej i 15 Armii Sił Powietrzno-Kosmicznych Specjalnego Przeznaczenia. Komponent lądowy wchodzi w skład 11 Korpusu Armijnego Wojsk Obrony Wybrzeża i Wojsk Lądowych, który jest odrębną formacją operacyjno-taktyczną. Obejmuje on: 18 Dywizję Zmotoryzowaną Gwardii, 7 Samodzielny Pułk Strzelców Zmotoryzowanych, 152 Brygadę Rakietową Gwardii, 244 Brygadę Artylerii, 22 Samodzielny Pułk Rakietowy Obrony Powietrznej, 40 Samodzielny Batalion Dowodzenia i 46 Samodzielny Batalion Rozpoznawczy.

II. Założenia symulacyjne.

W symulacji przyjęto, że na początku 2035 r. zrealizowane zostały niektóre cele oddziaływań kognitywnych skierowanych na Polskę (w ramach faz 1. i 2. doktryny Gierasimowa). Efektem tych działań był brak dokonania zmian w systemie obronnym państwa, a w szczególności obszarze regulacji prawnych, które umożliwiłyby adekwatne reagowanie na ten rodzaj zagrożenia.

1. Nie wdrożono założeń reformy kierowania i dowodzenia w wyniku ciągłych zmian jej wizji i koncepcji. Była to bardzo istotna sprawa nie tylko z powodów organizacyjnych, lecz także ograniczeń w stanach osobowych z powodu odczuwalnego już starzenia się społeczeństwa oraz niskiego poziomu diety. Na potrzebę zmian

w systemie kierowania i dowodzenia wskazywały m.in. ćwiczenia wojskowe „Zima” w 2017 r. i „Zima” w 2021 r. Pierwszy etap reformy wprowadzono w 2018 r. (tzw. „mały SKiD”), jednak reformy nie zakończono. Wewnętrzne spory i rywalizacja polityczna nie pozwoliły na uchwalenie oczekiwanych przez wojsko przepisów prawnych.

2. W obszarze poboru nie doszło wprawdzie do masowych wyjazdów mężczyzn w wieku poborowym za granicę, ale w wyniku obaw elit politycznych nie został on odwieszony. Ostatni obowiązkowy pobór do wojska odbył się w 2008 r. Od 2010 r. zasadnicza służba wojskowa jest w Polsce zawieszona. To oznacza, że w przypadkach zagrożenia bezpieczeństwa państwa można ją przywrócić, ale wymaga to odpowiednich przygotowań, zabezpieczenia środków finansowych oraz czasu. Z powodu obaw przed protestami społecznymi i zagrożeniem masowych wyjazdów na początku 2035 r. środowiska polityczne nie podjęły decyzji o przywróceniu obowiązkowej służby wojskowej. Sztab Generalny WP nie mógł więc wdrożyć założonej reformy – poboru do służby wojskowej, w tym w zakresie zmian w kwalifikacji wojskowej młodych ludzi posiadających coraz więcej schorzeń z powodu np. otyłości, alergii, chorób układu krążenia i układu mięśniowo-szkieletowego.

3. Spory i rywalizacja polityczna nie pozwoliły na uchwalenie przepisów regulujących kwestie strategicznego planowania obronnego oraz zmian w przepisach kompetencyjnych na wypadek zewnętrznego zagrożenia państwa. W szczególności nie udało się wprowadzić rozwiązań dotyczących selektywnego podnoszenia stopni gotowości bojowej wojsk w stanie stałej gotowości obronnej państwa. Uwzględniały one, że wszelkie działania przygotowawcze, odpieranie zagrożeń hybrydowych, rozwijanie systemu obronnego, w tym wojennego systemu dowodzenia, powinny następować w stanie stałej gotowości obronnej państwa. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia oraz przyjęte koncepcje w NATO, istniała potrzeba, aby w sytuacji wystąpienia zewnętrznego zagrożenia w stanie stałej gotowości obronnej państwa Minister Obrony Narodowej mógł decydować o selektywnym podniesieniu stopni gotowości bojowej Sił Zbrojnych. Ta koncepcja miała ścisły związek ze stałymi planami obrony (możemy

je również nazwać np. planami operacji wojskowej), których celem jest przeciwdziałanie zagrożeniom wymagającym podjęcia natychmiastowych działań w stanie stałej gotowości obronnej państwa. Nadanie takiego uprawnienia dla Ministra Obrony Narodowej nie naruszało kompetencji Prezydenta RP, określonych w art. 10 Ustawy o stanie wojennym.

4. Kontynuując wspomniany wyżej wątek gotowości obronnej państwa, należy również podnieść, iż nie udało się osiągnąć porozumienia, które miało doprowadzić do rozpoczęcia prac nad rezygnacją z instytucji „gotowość obronna państwa”, która nie ma bezpośredniego odniesienia konstytucyjnego. Nie ulega wątpliwości, że najważniejsze (i niepodlegające dyskusji) są konstytucyjne stany nadzwyczajne³¹. Na poziomie ustawowym zostały uregulowane inne mechanizmy, umożliwiające instytucji państwa uruchamianie procesów będących reakcją na zagrożenia zewnętrzne³². Zgodnie z obecnym stanem prawnym podwyższenie gotowości obronnej państwa do stanu pełnego (w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny³³) ma umożliwić m.in. przeprowadzenie mobilizacji czy wprowadzenie stanu wojennego³⁴, pomimo iż mobilizacja i stan

³¹ Przede wszystkim: mobilizacja, czas wojny, stan wojenny, stan wyjątkowy, wynikające z umowy międzynarodowej zobowiązanie do wspólnej obrony przeciwko agresji.

³² Wynikają one m.in. z ustaw o: obronie Ojczyzny (np. Prezes Rady Ministrów, na wniosek Ministra Obrony Narodowej, podejmuje decyzję o uruchomieniu Planu zabezpieczenia potrzeb Sił Zbrojnych, mając na celu zabezpieczenie obrony państwa w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa); rezerwach strategicznych (minister właściwy do spraw wewnętrznych w drodze decyzji, m.in. na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa i obronności państwa, udostępnia niezwłocznie rezerwy strategiczne); Prawie Lotniczym (Rada Ministrów może w wprowadzić w drodze rozporządzenia zakazy i ograniczenia w ruchu lotniczym niezbędne ze względu obronność i bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej); obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (jeżeli wymagają tego potrzeby obronności lub bezpieczeństwa państwa na morskich wodach wewnętrznych oraz na morzu terytorialnym mogą być ustanawiane strefy zamknięte dla żeglugi i rybołówstwa); działaniach antyterrorystycznych; zarządzaniu kryzysowym; Policji; Straży Granicznej; Żandarmerii Wojskowej; ochronie granicy państwowej, wojewodzie i administracji rządowej w województwie; zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego; zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym i wiele innych.

³³ Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, art. 27 ust 1 pkt 4, Dz. U. z 2024r. poz. 248, ze zm.

³⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa, § 3 ust 1 i 2, Dz. U. z 2025 r. poz. 2355.

wojenny mają swoje umocowanie w Konstytucji RP. W trakcie analiz zgodzono się, że wyeliminowanie gotowości obronnej państwa z obiegu prawnego musi iść w parze m.in. z opracowaniem mechanizmów, które umożliwiłyby elastyczne (w zależności od sytuacji) uruchamianie zadań wynikających z dokumentów opracowywanych w ramach planowania operacyjnego oraz redefiniowaniem funkcjonowania stałych dyżurów³⁵.

5. Nie zostały doprecyzowane kwestie działań Wojsk Specjalnych w kraju i poza granicami w czasie pokoju. Wojska Specjalne muszą prowadzić działania planowania i przygotowania operacyjnego, działania ochronne oraz działania rozpoznawczo-bojowe. W szczególności dotyczy to działań przeciwzaskoczeniowych i działań wyprzedzających, prowadzonych na terytorium RP oraz poza jej granicami. Te działania Wojska Specjalne mogą prowadzić samodzielnie lub współdziałając z właściwymi organami i służbami, w tym innych państw, a także z właściwymi organizacjami międzynarodowymi. Ze względu na zakładane cele niektóre działania Wojsk Specjalnych muszą być prowadzone w sposób skryty i niejawnny.

6. Z powodu sporów między prawnikami nie zdołano doprecyzować działań Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni w czasie pokoju. Wojska Obrony Cyberprzestrzeni jako specjalistyczny komponent Sił Zbrojnych powinny posiadać zdolność do realizacji pełnego spektrum działań w cyberprzestrzeni, w szczególności w zakresie proaktywnej ochrony oraz aktywnej obrony elementów i zasobów cyberprzestrzeni kluczowych z punktu widzenia Sił Zbrojnych. Niezbędna jest również możliwość nawiązywania przez Dowódcę Komponentu Wojsk Obrony Cyberprzestrzeni współpracy z właściwymi w tym przedmiocie organami i służbami, również ze służbami specjalnymi innych państw oraz organizacjami międzynarodowymi – przy akceptacji władz cywilnych.

³⁵ Być może w ramach połączonych komórek tzw. obronnych i ochronnych. Obecnie zgodnie z Ustawą o zarządzaniu kryzysowym realizacja zadań stałego dyżuru w ramach gotowości obronnej państwa należy m.in. do RCB, komórki organizacyjnej właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego w urzędzie wojewódzkim. Z kolei realizacja zadań na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa należy m.in. do centrów zarządzania kryzysowego w ministerstwach czy wojewódzkich centrów zarządzania kryzysowego.

7. Nie udało się prawnie uregulować sprawy opracowania i aktywowania stałych planów obrony, które pozwoliłyby na skrócenie procesów decyzyjnych dla operacji na małą skalę. Chodziło tu m.in. o sytuację w przypadku nagłej koncentracji pododdziałów wojsk obcych lub niezidentyfikowanych uzbrojonych formacji w rejonie granicy państwa, w sile pozwalającej na przeprowadzenie bezpośredniego ataku oraz nieuprawnionego i nagłego przekroczenia granicy państwa przez pododdziały wojsk obcych lub niezidentyfikowane uzbrojone formacje.

8. Nie udało się prawnie uregulować sprawy przekształcenia narodowych planów użycia Sił Zbrojnych RP w plan operacji obronnej. Ustawa o stanie wojennym przewiduje zatwierdzenie przez Prezydenta RP planu operacyjnego użycia Sił Zbrojnych RP na wniosek Naczelnego Dowódcy – co jest zbyt późną reakcją na zagrożenie. Optymalne byłoby rozwiązanie, aby z dniem wejścia w życie postanowienia Prezydenta RP o zarządzeniu mobilizacji lub użyciu Sił Zbrojnych do obrony państwa w trybie art. 136 Konstytucji RP narodowy plan użycia Sił Zbrojnych przekształcał się w plan operacji obronnej. Oczywiście przyjęcie takiego rozwiązania musi być warunkowane zasadą stałej aktualizacji narodowych planów użycia Sił Zbrojnych.

III. Przebieg działań obronnych w ramach symulacji 2035.

1 lipca–14 sierpnia 2035 r. Na poligonie Hoża w pobliżu Grodna na Białorusi od lipca 2035 r. prowadzone były ćwiczenia. Brały w nich udział m.in. 6 Brygada Piechoty Zmechanizowanej Białorusi (w skład tej jednostki wchodził także oddział artylerii uzbrojony w systemy wieloprowadnicowe BM-21 GRAD), 19 Samodzielna Brygada Zmechanizowana Sił Zbrojnych Białorusi oraz wydzielone jednostki Wojsk Powietrznodesantowych Federacji Rosyjskiej, tj. 76, 98, 106 dywizje powietrznodesantowe, 7 dywizja desantowo-szturmowa, 11, 31, 56, 83 brygady desantowo-szturmowe, 38 brygada dowodzenia oraz 45 brygada specjalnego przeznaczenia. Podczas ćwiczeń w dniach 1–15 sierpnia 2035 r. desantowano z samolotu Il-76 pułk powietrznodesantowy z ok. 200 wozami bojowymi i pojazdami. 217 pułk

Powietrzono-Desantowy 98 Dywizji został przerzucony przez ok. 70 samolotów transportowych, startujących jednocześnie z czterech lotnisk. W tych samych ćwiczeniach przeprowadzono także śmigłowcowe desanty taktyczne siłami 31 Brygady Desantowo-Szturmowej. Część taktycznego desantu śmigłowcowego (31 Brygady) – 220 ludzi – była desantowana różnymi sposobami (z przyziemia i na linach) z 40 śmigłowców (12 Mi-24 i 28 Mi-AMTSz). Po opanowaniu rejonu i zabezpieczeniu miejsca lądowania przystąpiono do desantowania sił głównych: dwóch batalionów desantowo-szturmowych, baterii haubic, baterii moździerzy i baterii przeciwlotniczej. Haubice D-30 kal. 122 mm podwieszono pod Mi-8AMTSz, Mi-26 transportowały terenowe UAZ-y z moździerzami 120 mm, Niwy „Pikap” z moździerzami 82 mm, granatnikami automatycznymi AGS-17 i kaemami Kord oraz quady. Ćwiczenia wojsk powietrznodesantowych zakończono sukcesem 14 sierpnia 2035 r. Ćwiczenia na poligonie Hoża zostały wcześniej skoordynowane z manewrami Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) Bojowe Braterstwo, które odbyły się na Białorusi w dniach 1–7 sierpnia. Wzięło w nich udział 2,5 tys. żołnierzy z Białorusi, Kazachstanu, Kirgistanu, Rosji i Tadżykistanu oraz wykorzystano ok. 500 sztuk sprzętu wojskowego. Podczas manewrów siły szybkiego reagowania OUBZ ćwiczyły m.in. prowadzenie rozpoznania, działań przeciw nieregularnym formacjom, desant linowy ze śmigłowców, naprowadzanie powietrzne oraz koordynację i celność ognia artyleryjskiego. Bojowemu Braterstwu towarzyszyły też inne działania sił OUBZ. W ramach Współdziałania przećwiczo- no m.in. rozpoznanie, wykrywanie baz nielegalnych grup zbrojnych, prowadzenie operacji psychologicznych, ataki powietrzne, zwalczanie nielegalnych grup zbrojnych i przywracanie kontroli na granicy. Dodatkowo przeprowadzono ćwiczenie „Eszelon” (zabezpieczenie logistyczne, transport) i „Poszukiwanie” (ćwiczenia rozpoznania).

Od 1 sierpnia 2035 r. trwały również ćwiczenia Floty Bałtyckiej, wchodzącej w skład Zachodniego Okręgu Wojskowego, powtarzane cyklicznie od 2030 r. W ćwiczeniach wzięły udział jednostki z trzech bałtyckich portów: Bałtyjska, Kronsztadu i Łomonosowie (w liczbie 54 okrętów bojowych). Zakończenie ćwiczeń przewidziano na

20 sierpnia 2035 r. W okresie ostatnich 5 lat ćwiczenia odbywały się zgodnie z harmonogramem, zgłoszonym przez stronę rosyjską, aczkolwiek często z różnymi odstępstwami.

15–16 sierpnia 2035 r. (środa-czwartek). Sierpień jest w Polsce tradycyjnym okresem przerwy wakacyjnej dla parlamentarzystów oraz części administracji rządowej i administracji Prezydenta RP. 15 sierpnia 2035 r. odbyła się parada wojskowa z pokazem sił jednostek wojskowych. Wieczorem Prezydent RP wyjechał na wypoczynek do Juraty. Powrót do Warszawy został zaplanowany na 27 sierpnia. 16 sierpnia 2035 r. Prezes Rady Ministrów wyjechał na wcześniej planowaną wizytę do Kanady. Powrót do Warszawy został przewidziany na 18 sierpnia.

17 sierpnia 2035 r. (piątek, godz. 0.01–21.00). 17 sierpnia w godzinach rannych część okrętów Floty Bałtyckiej przemieściła się zgodnie z programem ćwiczeń w kierunku środkowej części akwenu Morza Bałtyckiego. Były to niszczyciel proj. 966A Nastojczywij, dwie fregaty proj. 11540 Nieustraszymyj oraz Jarosław Mudryj, cztery korwety rakietowe, proj. 20380 Stierieguszczij, trzy korwety proj. 22800 Karakurt oraz dwie korwety proj. 21631 Bujan-M. Wszystkie powyższe korwety wyposażono w pociski Kalibr, zdolne do atakowania celów lądowych na odległości 1500 km. Ćwiczenia były monitorowane przez NATO i do 17 sierpnia 2035 r. nie stwierdzono odstępstw od zgłoszonego harmonogramu. W godzinach popołudniowych okręty zawróciły w kierunku portów macierzystych. Ok. godz. 18.00 zostały identyfikowane przez stronę NATO odstępstwa od przyjętego harmonogramu ćwiczeń poprzez zbliżenie kilku jednostek w kierunku Zatoki Gdańskiej. Rosjanie zgłosili awarię fregaty proj. 11540 Nieustraszymyj. Zmianę planu ćwiczeń tłumaczyli awarią maszynowni i potrzebą podjęcia działań naprawczych, w tym przemieszczenia między jednostkami środków bojowych. Rozpoznanie powietrzne i satelitarne potwierdziło, że z fregaty proj. 11540 Nieustraszymyj wydostawał się dym. Ok. godz. 19.00 wszystkie jednostki Floty Bałtyckiej, które brały udział w ćwiczeniu, wstrzymały dotychczasowy kierunek rejsu i pozostały w miejscu. W ramach

rozpoznania prowadzonego przez NATO nie potwierdzono przygotowań do odpalenia środków bojowych.

17 sierpnia 2035 r. (piątek, godz. 21.00–23.59). 17 sierpnia 2035 r. ok. godz. 21.20 następuje poderwanie śmigłowców 31 Brygady Desantowo-Szturmowej oraz 45 Brygady Specjalnego Przeznaczenia wojsk powietrznodesantowych Federacji Rosyjskiej. O godz. 21.30 następuje przekroczenie granicy Polski przez śmigłowce i ich przemieszczenie w kierunku miejscowości Lipsk (położonej przy granicy polsko-białoruskiej ok. 32 km od Grodna), a następnie w kierunku miejscowości Augustów (ok. 42 km od granicy) oraz Olecko (ok. 80 km od granicy z Białorusią). Jednocześnie o 21.30 przekroczyły granicę obwodu królewieckiego z Polską śmigłowce uderzeniowe Mi-24VP (w liczbie 14 sztuk), wielozadaniowe Mi-8 (10 sztuk) i skierowały się w kierunku miejscowości Gołdap (ok. 5 km od obwodu królewieckiego). Wlot śmigłowców nastąpił w ciszy radiowej i z wyłączonymi transponderami. Po dokonaniu zrzutu sprzętu i ludzi w odległości ok. 20–30 km od granicy śmigłowce zawróciły w kierunku Federacji Rosyjskiej oraz Białorusi. Przekroczenie granicy państwowej przez obce wojskowe statki powietrzne w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej nastąpiło bez zezwolenia Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych³⁶.

Przelot śmigłowców miał miejsce na niskiej wysokości (poniżej 100 m), przez co systemy radarowe Wojsk Obrony Powietrznej nie wychwyciły przelotu śmigłowców. Przemieszczenie niezidentyfikowanych obiektów w kierunku granicy Polski zostało natomiast wychwycone przez system wczesnego ostrzegania NATO, wojska radiotechniczne (jako obiekty niezidentyfikowane) oraz systemy rozpoznania Straży Granicznej. Informacja z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej została przekazana zgodnie z procedurami o godz. 21.40 do Dyżurnej Służby Operacyjnej KGSG, Rządowego Centrum Bezpieczeństwa oraz Centrum Operacji Powietrznych

³⁶ Zgodnie z art. 18a ust. 1 art. 18a. ust. 1 Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (tj. Dz. U. z 2025 r. poz. 184) przekroczenie granicy państwowej i lot obcego wojskowego statku powietrznego w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej może nastąpić na podstawie zezwolenia wydanego przez Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, udzielonego na wniosek zainteresowanego podmiotu.

(jednostki podporządkowanej Dowództwu Operacyjnemu Sił Zbrojnych). O godz. 21.45 informacja o naruszeniu granicy państwowej na kierunku białoruskim i Federacji Rosyjskiej zostaje przekazana do Dyżurnej Służby Operacyjnej BBN. O godz. 21.46 następuje próba nawiązania kontaktu z Prezydentem RP oraz Szefem BBN. RCB³⁷ (po otrzymaniu informacji) bez zbędnej zwłoki podejmuje próbę skontaktowania się z Prezesem Rady Ministrów, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, Koordynatorem Służb Specjalnych i Szefem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Ministrem Obrony Narodowej – Wiceprezesem Rady Ministrów, jako wiceprezesem Rady Ministrów wyznaczonym przez Prezesa Rady Ministrów w razie jego nieobecności lub w przypadku czasowej niemożności wykonywania przez niego obowiązków w Radzie Ministrów³⁸. Po skontaktowaniu się Minister Obrony Narodowej – Wiceprezes Rady Ministrów – decyduje o odbyciu posiedzenia Rady Ministrów przy użyciu środków komunikacji elektronicznej³⁹. Po skontaktowaniu się z Prezesem Rady Ministrów w Kanadzie stwierdzono, że na chwilę obecną nie ma on możliwości przewodniczenia Radzie Ministrów przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zachowując niezbędne zasady bezpieczeństwa. Z powodu zakłóceń w systemie łączności brakowało możliwości nawiązania kontaktu z Prezydentem RP. W tej sytuacji Szef BBN podejmuje decyzję o anulowaniu urlopów niektórych pracowników i wyznacza spotkanie na godz. 22.30 w siedzibie BBN oraz nawiązuje kontakt z Ministrem Obrony Narodowej i Szefem Sztabu Generalnego WP. O 22.30 w siedzibie BBN odbywa się narada z udziałem przedstawicieli Ministra Obrony Narodowej, Szefa Sztabu Generalnego WP oraz przedstawicieli Ministra Spraw Zagranicznych. Jednocześnie z uwagi na szczególnie uzasadniony przypadek

³⁷ Zgodnie z art. 11 ust 1a Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 122, ze zm.) zapewnia ono obsługę Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, Rządowego Zespołu Zarządzania Kryzysowego i ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawach zarządzania kryzysowego oraz pełni funkcję krajowego centrum zarządzania kryzysowego.

³⁸ Zob.: art. 6 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1050, ze zm.).

³⁹ Zob.: art. 17 Ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1050, ze zm.).

Minister Obrony Narodowej – Wiceprezes Rady Ministrów – poinformował o możliwości odbycia posiedzenia Rady Ministrów przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Według meldunku przedstawicieli Szefa Sztabu Generalnego WP zostały wydzielone siły do przemieszczenia w rejon zagrożenia już o godz. 22.30, ale obowiązujące procedury nie dają podstaw do pobrania zapasów środków bojowych i wyprowadzenia uzbrojonego wojska poza miejsce stałej dyslokacji celem podjęcia stosownych działań w rejonie zagrożenia. W tej sprawie niezbędny jest wniosek Prezesa Rady Ministrów i wydanie postanowienia przez Prezydenta RP w trybie art. 136 Konstytucji RP. Wobec ciągłego braku nawiązania kontaktu z Prezydentem RP Szef BBN o godz. 22.40 podejmuje decyzję o aktywowaniu w BBN zespołów ds. strategicznej analizy operacyjnej, ds. przemieszczenia Prezydenta RP na zapasowe stanowisko kierowania oraz zespołu ds. zabezpieczenia logistycznego w głównej siedzibie oraz zapasowym miejscu pracy. Kontakt z Prezydentem RP zostaje nawiązany dopiero o godz. 23.15. Podjęta jest decyzja o natychmiastowym przemieszczeniu Prezydenta RP do Warszawy. Z uwagi na zagrożenie następuje ono w trybie niejawnym.

18 sierpnia 2035 r. (sobota, godz. 00.01–9.00). Przyjazd Prezydenta RP do głównej siedziby następuje o godz. 3.00. O godz. 3.15 rozpoczyna się narada pod przewodnictwem Prezydenta RP z udziałem Sekretarza Stanu w MON, I zastępcy Szefa Sztabu Generalnego WP oraz przedstawicieli służb specjalnych. Z opisu sytuacji przedstawionej przez I zastępcę Szefa Sztabu Generalnego WP wynika, że doszło do wtargnięcia wojsk rosyjskich i białoruskich w rejon przesmyku suwalskiego i zajęcia terytorium Polski na długości ok. 130 km na linii Lipsk, Augustów, Olecko oraz Gołdap i głębokości od kilku do ok. 60 km. Poderwana para dyżurna samolotów NATO zidentyfikowała śmigłowce przeciwnika, wykonujące już lot w kierunku granicy z Federacją Rosyjską oraz Białorusią. W tej sytuacji podjęto procedurę przechwycenia obcych statków powietrznych, o czym mowa w art. 18b Ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej, lecz nie zdecydowano się na ich zniszczenie z uwagi na wykonywanie lotu w bliskiej już odległości od granicy państwowej

i zagrożenie, że zestrzelenie jakiegoś ze śmigłowców może być potraktowane przez stronę przeciwną za *casus belli*⁴⁰.

Do godz. 22.30 wojska powietrznodesantowe Federacji Rosyjskiej opanowały Lipsk, Augustów, Olecko oraz Gołdap. Jednocześnie od strony Białorusi na terytorium RP weszły wojska 6 Brygady Piechoty Zmechanizowanej, 19 Samodzielnej Brygady Zmechanizowana Sił Zbrojnych Białorusi oraz 106 dywizji powietrznodesantowej Federacji Rosyjskiej, a od strony obwodu królewieckiego wojska 18 Dywizji Zmotoryzowanej Gwardii Federacji Rosyjskiej. Do godz. 2.00 doszło do odcięcia terytorium RP od Litwy i stworzenia korytarza pomiędzy Białorusią oraz obwodem królewieckim. W Siłach Zbrojnych RP podjęto działania mające na celu podniesienie gotowości bojowej części Sił Zbrojnych RP i uzyskano częściową gotowość operacyjną już ok. godz. 22.30. Jednak z powodu braku aktywowania działań w ramach operacji wojskowej w rozumieniu Ustawy z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych RP, policji oraz Straży Granicznej lub w trybie art. 136 Konstytucji RP nie doszło do wyprowadzenia wojsk w rejony operacyjnego przeznaczenia.

Do spotkania Prezydenta RP z Ministrem Obrony Narodowej, Szefem Sztabu Generalnego WP, Dowódcą Operacyjnym RSZ oraz przedstawicielami rządu dochodzi o godz. 5.00 nad ranem. Przygotowano dokumenty w sprawie wprowadzenia pełnej gotowości obronnej państwa oraz użycia Sił Zbrojnych RP w trybie art. 136 Konstytucji RP. Z uwagi na nieobecność w kraju Prezesa Rady Ministrów wniosek o użycie Sił Zbrojnych RP podpisał z upoważnienia Minister Obrony Narodowej. Szef Sztabu Generalnego WP zarekomendował Prezydentowi RP podpisanie postanowienia o użyciu Sił Zbrojnych RP i zarządzenie częściowej mobilizacji. Prawna możliwość aktywowania Sił Zbrojnych RP w trybie art. 136 Konstytucji RP została potwierdzona w opiniach prawnych, przygotowanych przez BBN oraz Biuro Prawa i Ustroju Kancelarii Prezydenta RP z zaznaczeniem, że dla skuteczności prawnej musi dojść do opublikowania postanowienia

⁴⁰ Wydarzenie lub sytuacja stanowiące rzeczywisty lub pozorny powód rozpoczęcia działań wojennych.

w trybie przewidzianym w przepisach prawnych. Najwcześniejszy termin publikacji określono między godz. 7.00 a 8.00 rano. Prezydent RP podpisał postanowienie o użyciu Sił Zbrojnych i częściowej mobilizacji. Podczas narady nie wyjaśniono wątpliwości dotyczących możliwości aktywowania zadań z Planu Reagowania Obronnego RP w stanie stałej gotowości obronnej państwa bez wprowadzenia stanu wojennego. Rozstrzygnięcie problemu odłożono do czasu zebrania się Rady Ministrów. Bez wniosku Rady Ministrów brakowało również podstaw prawnych do podpisania przez Prezydenta RP postanowienia o wprowadzeniu stanu pełnej gotowości obronnej państwa oraz wprowadzenia stanu wojennego. Zebranie Rady Ministrów zostało przewidziane na godz. 9.00.

IV. Wnioski z operacji obronnej 2035.

Zmodyfikowane założenia operacji oraz zmiana tła operacji w zasadniczy sposób wpłynęły na skuteczność reagowania i tym samym wynik prowadzonych działań obronnych przez niebieskich w pierwszej fazie operacji. Pomimo że jednostki Sił Zbrojnych RP były gotowe do wyjścia w rejony działania operacyjnego już o godz. 22.30 16 sierpnia 2035 r. (piątek), to jednak z powodu ograniczeń prawnych wyjście wojsk następuje dopiero ok. godz. 7.30 17 sierpnia 2035 r., tj. po 9 godzinach. W przypadku operacji na małą skalę, gdy nie można wcześniej wiarygodnie zidentyfikować symptomów zagrożenia, 9-godzinne opóźnienie daje przeciwnikowi możliwość szybkiego przejęcia kontroli nad obszarem opanowanym nawet punktowo przez siły specjalne oraz wojska powietrznodesantowe.

Podstawowym problemem szybkiej aktywacji Sił Zbrojnych RP są ograniczenia prawne zarówno na etapie planowania operacyjnego, jak i reagowania obronnego. Rozwiązanie tych problemów zostało zaproponowane przez Prezydenta RP w projektach Ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Pierwszy projekt złożono do Sejmu RP w połowie sierpnia 2023 r. a drugi – z uwagi na zasadę

dyskontynuacji projektów ustaw w sytuacji nowych wyborów parlamentarnych – na początku maja 2024 r.⁴¹.

Dotychczasowe doświadczenia w obszarze planowania obronnego skłaniają do wniosku o konieczności opracowania nowej regulacji prawnej, pozwalającej na powiązanie i uszczegółowienie niektórych rozwiązań obowiązujących m.in. w Ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny, w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej oraz w Ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej. Proponowane zmiany powinny zlikwidować zidentyfikowane niejasności i luki prawne w obszarach kompetencyjnych organów władzy publicznej oraz organów wojskowych oraz obszary uznaniowości w procesach decyzyjnych i tym samym zapewnić przestrzegania i właściwą realizację art. 26 ust. 2 Konstytucji RP (cywilna i demokratyczna kontrola Sił Zbrojnych RP). Konieczne jest też doprecyzowanie istniejących rozwiązań, aby zapewnić jednoznaczne rozumienia spraw będących przedmiotem prawnych regulacji oraz zagwarantować szybki proces podejmowania decyzji w przypadku powstania zagrożeń w stanie stałej gotowości obronnej państwa.

Wprowadzenie proponowanych regulacji prawnych powinno zapewnić właściwą relację kompetencyjną i decyzyjną w obszarze planowania i reagowania obronnego pomiędzy najważniejszymi organami władzy, tj. Prezydentem RP oraz Radą Ministrów i Prezesem Rady Ministrów (art. 10 ust. 2 w zw. z art. 146 ust. 1 i ust. 4 pkt 7, 8 i 11 Konstytucji RP) oraz pomiędzy Prezydentem RP a Ministrem Obrony Narodowej (art. 134 ust. 2 Konstytucji RP) w zakresie elastycznego reagowania na zewnętrzne zagrożenia, również te o charakterze bezpośrednim. Zważywszy na istotne zadania realizowane przez Sejm i Senat, w systemie kierowania bezpieczeństwem państwa powinni być również ujęci Marszałek Sejmu oraz Marszałek Senatu.

Stopniowe i proporcjonalne reagowanie na zagrożenia powinno następować poprzez selektywne uruchamianie systemu obronnego,

⁴¹ Druk sejmowy nr 3605 z 2023 r. oraz nr 405 z 2024 r.

bez niepotrzebnego ograniczania praw podmiotowych i angażowania gospodarki w procesy obronne, z wykorzystaniem przede wszystkim tych kompetencji poszczególnych organów, które już funkcjonują w systemie prawnym⁴². Wszelkie działania przygotowawcze, odpieranie zagrożeń hybrydowych, rozwijanie systemów obronnych, w tym wojennych, powinny następować w stanie stałej gotowości obronnej państwa. W tym kontekście niezbędne jest prawidłowe rozumienie zagrożeń (np. o charakterze bezpośrednim), aby minimalizować obciążenia społeczne i gospodarcze na etapie odpierania zagrożeń hybrydowych, które w obecnych realiach, czyli w okresie pokoju, są dominującą formą wywierania presji zewnętrznej.

Stąd też uzasadnione jest podjęcie prac nad wyłączeniem z obrotu prawnego wszystkich czynności, które wydłużają proces decyzyjny (w szczególności angażujący dwa organy władzy wykonawczej). Mowa tu przede wszystkim o tzw. gotowości obronnej państwa. Chodzi tylko o to, że stan pełnej gotowości obronnej państwa jest formalnym ograniczeniem – na poziomie rozporządzenia Rady Ministrów dla realizacji instytucji konstytucyjnych, takich jak przeprowadzenie mobilizacji czy wprowadzenie stanu wojennego. Ponadto w obecnych uwarunkowaniach międzynarodowych Rzeczpospolita Polska musi posiadać permanentne zdolności do reagowania na wszelkiego rodzaju sytuacje, które stanowią zagrożenie dla jej bezpieczeństwa w każdym obszarze funkcjonowania instytucji państwa. Konieczne jest stworzenie zdolności do błyskawicznego podjęcia czynności lub działań, adekwatnych do sytuacji, w oparciu o plany i procedury, bez „sztucznego” angażowania poszczególnych organów decyzyjnych, w szczególności organów władzy wykonawczej.

Mając na względzie funkcjonowanie pojęcia „gotowość obronna państwa”, dla skutecznego prowadzenia operacji obronnej o małej skali w celu przeciwdziałania zagrożeniom wymagającym podjęcia natychmiastowych działań w stanie stałej gotowości obronnej państwa lub w stanie pełnej gotowości obronnej państwa, niezbędne

⁴² Wynika to m.in. z ustaw o: zarządzaniu kryzysowym (polecenia PRM), wojewodzie i administracji rządowej w województwie (rozporządzenia porządkowe wojewody) i działaniach antyterrorystycznych (uprawnienia kierującego działaniami antyterrorystycznymi).

jest wprowadzenie stałych planów obrony. W stałych planach obrony należy określić w szczególności wydzielone siły oraz ich zadania, realizowane w ramach operacji wojskowych. Siłami Zbrojnymi wydzielonymi w stałych planach obrony dowodzi osoba wskazana przez Ministra Obrony Narodowej. Uruchomienie procedur i użycie Sił Zbrojnych RP w ramach stałych planów obrony może nastąpić w sytuacjach:

1. Nagłej koncentracji pododdziałów wojsk obcych lub niezidentyfikowanych uzbrojonych formacji w rejonie granicy państwa w sile pozwalającej na przeprowadzenie bezpośredniego ataku.
2. Nieuprawnionego i nagłego przekroczenia granicy państwa przez pododdziały wojsk obcych lub niezidentyfikowane uzbrojone formacje.
3. Ostrzelania terytorium państwa przez obce wojska lub niezidentyfikowane uzbrojone formacje.
4. Potrzeby nagłego współdziałania Sił Zbrojnych RP z wojskami sojusznymi na terytorium państwa z uwagi na zidentyfikowane zagrożenia, gdy wynika to z porozumień międzynarodowych.

W powyższych sytuacjach Minister Obrony Narodowej powinien mieć prawo wydania decyzji w sprawie uruchomienia oddziałów lub pododdziałów, wydzielonych w stałym planie obrony oraz – jeśli to niezbędne – ich przemieszczenia do rejonu zagrożenia. Ich użycie w rejonie następuje natomiast na podstawie postanowienia Prezydenta RP, wydanego na wniosek Ministra Obrony Narodowej. Powinno przewidzieć się również tryb niecierpiący zwłoki. W trybie tym Minister Obrony Narodowej może podjąć decyzję o użyciu Sił Zbrojnych RP – niezwłocznie powiadamiając Prezesa Rady Ministrów – występując jednocześnie z wnioskiem do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o jej zatwierdzenie. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie wydaje postanowienie o zatwierdzeniu lub uchyleniu powyższej decyzji. Formuła stałych planów obrony powinna dotyczyć również zadań realizowanych przez Wojska Obrony Cyberprzestrzeni oraz Wojska Specjalne.

W obowiązującym porządku prawnym istnieją ograniczenia do użycia Sił Zbrojnych w sytuacjach przeciwdziałania zagrożeniom wymagającym podjęcia natychmiastowych działań – szczególnie w stanie stałej gotowości obronnej państwa. Przepisy prawne, a w szczególności Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej, nie upoważniały (i nadal nie upoważniają) Ministra Obrony Narodowej do zatwierdzania jakichkolwiek dokumentów z zakresu strategicznego użycia Sił Zbrojnych⁴³ ani też do wyprowadzania wojsk z koszar w innym celu aniżeli szkolenia oraz ćwiczenia. Tego typu ograniczenia nie wypełnia instytucja operacji wojskowej w rozumieniu Ustawy z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie niektórych ustaw w celu usprawnienia działań Sił Zbrojnych RP, Policji oraz Straży Granicznej na wypadek zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Również w tej sytuacji nie dochodzi do preautoryzacji działań, co powoduje konieczność uzyskania postanowienia Prezydenta RP w sprawie użycia Sił Zbrojnych RP. Ponadto operacja wojskowa jest działaniem prowadzonym na podstawie wcześniej opracowanych planów i nie można stawiać znaku równości pomiędzy tymi pojęciami. Tym bardziej, że plan jest dokumentem, a operacja wojskowa – działalnością bojową wojsk, prowadzoną zgodnie myślą przewodnią dowódcy i pod jego kierownictwem dla osiągnięcia określonego celu przyjętego w planie.

Uwzględniając obecne realia, w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz o kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej konieczna jest rezygnacja z planu operacyjnego użycia Sił Zbrojnych, jako bytu odrębnego od narodowych planów użycia Sił Zbrojnych, i zastąpienie go planem operacji obronnej. Wyniki krajowych ćwiczeń oraz doświadczenia z wojny prowadzonej w Ukrainie wyraźnie wskazują, że najważniejszą sprawą są czas i elastyczność działania. Regulacja wymagająca opracowywania planu operacyjnego użycia wojsk dopiero po mianowaniu Naczelnego

⁴³ Minister ma prawo do decyzji dotyczącej użycia Sił Zbrojnych RP do wsparcia administracji w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych, ale ta sytuacja nie ma nic wspólnego z użyciem Sił Zbrojnych do działań bojowych.

Dowódca SZ, który może zostać mianowany po wprowadzeniu stanu wojennego, jest zatem niewłaściwa. Układ militarny oraz pozamilitarny muszą reagować na zagrożenia na bazie istniejących dokumentów i przeciwiczonych sytuacji. Z tego też względu Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej już w postanowieniu o użyciu Sił Zbrojnych może wskazywać jeden z narodowych planów użycia Sił Zbrojnych, na podstawie którego prowadzone będą działania umożliwiające przeciwstawienie się zagrożeniom zewnętrznym. Z chwilą wydania przez Prezydenta RP tego postanowienia jeden z narodowych planów użycia Sił Zbrojnych stanie się planem operacji obronnej – prowadzonej pod dowództwem Szefa SG WP czy Naczelnego Dowódcy po jego mianowaniu. Plan operacji obronnej powinien być podstawą do realizacji zaplanowanych zadań zgodnie z obowiązującym w Siłach Zbrojnych systemem kierowania i dowodzenia lub wojennym systemem dowodzenia, po mianowaniu Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych. Zgodnie z założoną koncepcją elastycznego reagowania wskazane powyżej zadania mogą być realizowane w stanie stałej gotowości obronnej państwa lub w stanie pełnej gotowości obronnej państwa.

Istotnym problemem dla operacji obronnej jest zapewnienie spójności pomiędzy reagowaniem kryzysowym w rozumieniu NATO oraz w rozumieniu Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym i wynikających stąd problemów w planowaniu obronnym. Jest to sprawa od dawna znana, a wątpliwości należy upatrywać w nowelizacji Ustawy o zarządzaniu kryzysowym w 2009 r. W pierwotnym brzmieniu Ustawy o zarządzaniu kryzysowym art. 3 pkt 1 dawał szerokie rozumienie sytuacji kryzysowej (podobnie jak w NATO), tj. w takim zakresie, że użyte środki niezbędne do zapewnienia lub przywrócenia bezpieczeństwa nie uzasadniają wprowadzenia żadnego ze stanów nadzwyczajnych, o których mowa w art. 228 ust. 1 Konstytucji RP (czyli stanu wojennego, stanu wyjątkowego lub stanu klęski żywiołowej). Tym samym definicja sytuacji kryzysowych pozwalała na działania w obszarach, które w swoich skutkach mogły prowadzić do stanu wojennego, stanu wyjątkowego lub stanu klęski żywiołowej. Z tą definicją korespondowała treść art. 9

ust. 2, zgodnie z którą Rządowy Zespół Zarządzania Kryzysowego do czasu wprowadzenia stanu wojennego i uruchomienia systemu kierowania obroną państwa był obowiązany/uprawniony do realizacji zadań wynikających z Planu Reagowania Obronnego RP (PRORP), będącego dokumentem wykonawczym do Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP. Takie ujęcie problemu powodowało, że zadania wynikające z NCRSM (wykaz przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego NATO z uwzględnieniem zobowiązań wynikających z członkostwa w Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego) oraz PRORP powinny być ze sobą powiązane. Ustawą z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o zarządzaniu kryzysowym⁴⁴ dokonano zmian w art. 3 pkt 1 oraz art. 9 ust. 2 poprzez wykreślenie wskazanych treści. Tym samym po nowelizacji Ustawy o zarządzaniu kryzysowym w 2009 r. brakuje podstaw prawnych do aktywowania PRORP w stanie stałej gotowości obronnej państwa (w czasie pokoju), a zakres kompetencyjny Ustawy o zarządzaniu kryzysowym – w odniesieniu do stanów nadzwyczajnych – został ograniczony do spraw z obszaru stanu klęski żywiołowej.

Te sprawy wymagają pilnych regulacji ustawowych. Zwrócił na to uwagę Prezydent RP podczas odprawy kadry kierowniczej Sił Zbrojnych 5 lutego 2025 r. „Czekamy także na wdrożenie rozwiązań zaproponowanych w ustawie o działaniach organów państwa w sytuacji zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa. Musi jednak ona zostać najpierw uchwalona, na co czekam. To rozwiązania przygotowywane były z między innymi wieloma obecnymi tu na sali dowódcami i te rozwiązania pozbawione są w istocie politycznych intencji. Jeżeli Pan Minister uzna, że powinny być one treścią ustawy rządowej, a nie prezydenckiej, to oczywiście także i taką decyzję przyjmę i oczywiście z taką decyzją się zgodzę, bo w istocie proszę Państwa zależy mi na tym, aby te rozwiązania po prostu były. A czy będą się one nazywały przygotowanymi przez Prezydenta, jako projekt prezydencki skierowany do łaski marszałkowskiej, co wielokrotnie podkreślałem, został przygotowany we współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej. Czy to będzie projekt rządowy, to już wierzcie

⁴⁴ Dz. U. z 2009 r. nr 131, poz. 1076.

mi Państwo jest to absolutnie dla mnie sprawą wtórną. Nie ma to dla mnie większego znaczenia. Najważniejsze jest to, by te rozwiązania były, bo są one po prostu potrzebne. I wszyscy, którzy nad tym pracowali i wszyscy, którzy sprawdzali rozwiązania istniejące wiedzą, że one są niezbędne, byśmy w istocie mogli sprawnie reagować. Wojsko czeka na to prawo i osobiście traktuję tę sprawę, jako pilną, a wręcz powiedziałbym wprost, po prostu [jako] krytyczną z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa”⁴⁵.

Do najważniejszych wniosków z symulacji operacji obronnej na małą skalę 2035 należy zaliczyć stwierdzenie, że wojna kognitywna ma charakter ciągły, trwały i długoterminowy. Dlatego też istotne jest szybkie demaskowanie dezinformacji i reagowanie na narrację przeciwnika oraz wzmacnianie odporności władz i społeczeństwa na jej przejawy.

Oddziaływania kognitywne mogą w zasadniczy sposób zmienić percepcję rzeczywistości i wpływać na skuteczność realizacji planów w wymiarze militarnym, w szczególności w obszarze niewłaściwych lub spóźnionych procesów decyzyjnych. Powoduje to przesunięcie ryzyka niepowodzenia operacji z poziomu wojskowego na poziom cywilny, w szczególności polityczny.

Warunkiem skuteczności operacji militarnej są właściwe przygotowania w sferze niemilitarnej. O skuteczności operacji militarnej w pierwszym rzędzie będzie decydować właściwie przygotowany system prawny, w szczególności w obszarze kompetencyjnym; precyzyjne procedury wymiany informacji na wszystkich poziomach kierowania i dowodzenia; wyprzedzające przygotowanie się do obrony (m.in. planistyczne i materiałowe) oraz terminowe podejmowanie decyzji na poziomie politycznym w wypadku zagrożenia. Operacja militarna w realiach wojny kognitywnej nie będzie pierwszym etapem działań, lecz jej zbrojnym (kinetycznym) etapem.

⁴⁵ *Prezydent RP: Konieczne jest przyspieszenie prac nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego*, oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 5 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-rp-konieczne-jest-przyspieszenie-prac-nad-nowa-strategia-bezpieczenstwa-narodowego,97024> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

Niewłaściwe lub spóźnione procesy decyzyjne na poziomie politycznym, w szczególności w czasie operacji militarnej (działań kine-tycznych), skutkują zwiększonymi stratami w sprzęcie i uzbroje-niu oraz w sile żywej.

Dla skuteczności procesów decyzyjnych niezbędne są jasne i pre-cyzyjne uregulowania w obszarze planowania i reagowania obron-ego. Mają one na celu minimalizację oddziaływań podprogowych, jakie mogą zostać zastosowane przez potencjalnego przeciwnika. Istotą działań podprogowych w wymiarze militarnym jest m.in. ini-cjowanie przez siły zewnętrzne działań, które utrudniają ocenę ry-zyka wystąpienia konfliktu w kontekście przesłanek prawnych do podjęcia określonych decyzji w ramach prawa krajowego i umów międzynarodowych. W działaniach podprogowych obok metod dezinformacji wykorzystuje się również np. cyberataki, stymulowa-ną migrację, ataki na infrastrukturę krytyczną oraz aktywowanie nieoznakowanych formacji zbrojnych.

Zdolność państwa do przeciwdziałania zagrożeniom hybrydo-wym to ważny element budowania odporności państwa i powinien on obejmować zdolność budowania komunikacji strategicznej (Strat-Com państwa), uwzględniającej elementy wojny kognitywnej. Dla zapewnienia odporności należy prowadzić działania kognitywne, rozwijać wiedzę w społeczeństwie o zjawisku wrogich operacji in-formacyjnych, psychologicznych i propagandowych (w tym dywersji ideologicznej) oraz w cyberprzestrzeni, jak również podjąć działania na rzecz tworzenia norm i zasad współpracy państw i podmiotów niepaństwowych w globalnym środowisku informacyjnym.

Od czasu rozpadu Związku Radzieckiego stosunki Rosji z Zachodem to cała seria kryzysów, pomimo że zdarzały się także okre-sy pozornie pozytywnej i pragmatycznej współpracy obu stron. Z perspektywy czasu wydaje się, że takie chwilowe ocieplanie sto-sunków było jedynie skutkiem propagandowych działań, mają-cych na celu budowanie pozytywnego wizerunku Rosji i Rosjan w zachodnich społeczeństwach. Służyło to również ugruntowywa-niu rosyjskich wpływów nie tylko w państwach Europy Zachodniej, lecz także w organizacjach międzynarodowych. Dzięki temu wielu

zachodnioeuropejskich polityków mogło działać na rzecz Rosji przy jednoczesnej akceptacji znacznych części społeczeństw, które reprezentowali. Nawet obecnie, kiedy po ataku na Ukrainę rosyjskie cele stały się widoczne, część zachodnich społeczeństw wydaje się nie dostrzegać zagrożeń wymierzonych w ich kierunku. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że jest to wynik rosyjskiej aktywności w infosferze. Nie można jednak wykluczyć, że w tym przypadku działa znany w psychologii mechanizm wyparcia⁴⁶.

Te wszystkie czynniki pozwalają Putinowi sprawować władzę przez ponad ćwierć wieku i realizować ambicje związane z odtworzeniem wpływów w regionie, podobnych w rozmiarze do tych z czasów Związku Sowieckiego, kosztem wielu ludzkich istnień oraz „skromnego” poziomu życia i marzeń obywateli (czyt. „poddanych”). Społeczeństwa i rządy Zachodu reagowały raczej skromnie na wszystkie przejawy naruszenia zasad demokracji, prawa międzynarodowego, zabójstw politycznych itp., przedkładając interes ekonomiczny nad wyznawane wartości. Punktem zwrotnym w ocenie działań Rosji była rozpoczęta 24 lutego 2022 r. pełnoskalowa wojna przeciwko Ukrainie. Początkowe bardzo nikłe zaangażowanie materialne poszczególnych państw NATO-wskich jest najlepszym dowodem na siłę propagandy rosyjskiej, która prezentowała swoją armię jako drugą najpotężniejszą armię na świecie.

⁴⁶ K. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 117.

Piśmiennictwo

- Andrzejewski P., *Relacje gospodarcze Rosji i Niemiec w kontekście rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego” 2022, nr 12 (494).
- Bawolek J., *Ekspert: popularność Putina w Rosji wynika z polityki opartej na imperializmie*, Polska Agencja Prasowa, 16 marca 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/ekspert-popularnosc-putina-w-rosji-wynika-z-polityki-opartej-na-imperializmie> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Dura M., *Obwód Królewiecki poza Rosją? Czwarty Kraj Bałtycki coraz bliżej*, Defence24, 10 marca 2021 r., <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24/obwod-krolewiecki-poza-rosja-czwarty-kraj-baltycki-coraz-blizej-scenariusz-opinia> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Dyner A.M., *Rosyjskie i białoruskie ćwiczenia wojskowe*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 10 października 2023 r., <https://www.pism.pl/publikacje/rosyjskie-i-bialoruskie-cwiczenia-wojskowe> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Francja: *Reporterzy bez Granic skrytykowali Chiraca za Legię dla Putina*, Money.pl, 29 maja 2016 r., https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artikul/francja;reporterzy;bez;granic;skrytykowali;chiraca;za;legie;dla;putina,110,0,187502.html (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Gawęda M., *Odwód szybkiego reagowania. Rosja wzmacnia „desant”*, Defence24, 23 stycznia 2021 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/odwod-szybkiego-reagowania-transformacja-rosyjskiego-desantu-analiza> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Гибридная война и доктрина Герасимова [Wojna hybrydowa i doktryna Gierasimowa], ИИВоеИ Info, 2 lipca 2019 r., <https://invoen.ru/voenna-ja-analitika-vojna/doktrina-gerasimova/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Helnarska K.J., *Polityka zagraniczna Francji wobec Rosji w sektorze energetycznym*, „Nowa Polityka Wschodnia” 2015, nr 2 (9).
- Kaczmarek K., *Rosyjska dezinformacja jako element budowania wpływów w Europie. Analiza i perspektywy*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2024, t. 16 (52), nr 1.
- Kamiński R., *Strzelanie rakietowe i zwalczanie okrętów podwodnych. Rosyjska Flota Bałtycka znowu ćwiczy*, Gospodarka Morska, 21 lutego 2025 r.,

- <https://www.gospodarkamorska.pl/strzelanie-rakietowe-i-zwalczanie-okretow-podwodnych-rosyjska-flota-baltycka-znowu-cwiczy-83527> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Korecki W., *Białoruś przerzuca co najmniej 20 czołgów na poligon pod Grodno*, Militarnyi, 14 grudnia 2022 r., <https://mil.in.ua/pl/news/bialorus-przerzuca-co-najmniej-20-czolgow-na-poligon-pod-grodno/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Marszałkowski M., *Flota rosyjska rośnie w siłę na Bałtyku*, Biznes Alert, 10 marca 2021 r., <https://biznesalert.pl/flota-baltycka-wojsko-marynarka-morze-baltyckie-bezpieczenstwo/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- McKew M.K., *The Gerasimov Doctrine. It's Russia's new chaos theory of political warfare. And it's probably being used on you*, Politico, wrzesień/październik 2017 r., <https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Mitrega A., *Wojna poznawcza we współczesnym środowisku Bezpieczeństwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis «Studia de Securitate»” 2023, nr 13 (2).
- Niemieckie firmy działają w Rosji. „Inwestycje są zagrożone”, WP Finanse, 24 marca 2023 r., <https://finanse.wp.pl/niemieckie-firmy-dzialaja-w-rosji-inwestycje-sa-zagrozone-6879818622327616a> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Palczewski Sz., #CyberMagazyn: Wojna kognitywna. Zawładnąć umysłem wroga, CyberDefence24, 6 sierpnia 2022 r., <https://cyberdefence24.pl/armia-i-sluzby/cybermagazyn-wojna-kognitywna-zawladnac-umyslem-wroga> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Prezydent RP: Konieczne jest przyspieszenie prac nad nową Strategią Bezpieczeństwa Narodowego, oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, 5 lutego 2025 r., <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/prezydent-rp-konieczne-jest-przyspieszenie-prac-nad-nowa-strategia-bezpieczenstwa-narodowego,97024> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Przeciwdziałanie wojnie kognitywnej: świadomość i odporność, North Atlantic Treaty Organization, 20 maja 2021 r., <https://www.nato.int/docu/>

- review/pl/articles/2021/05/20/przeciwdzialanie-wojnie-kognitywnej-swiadomosc-i-odpornosc/index.html (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Radziwinowicz W., *Co w Rosji piszczy? Poparcie dla Putina nadal na rekordowo wysokim poziomie*, Wyborcza.pl, 4 września 2024 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,31274897,co-w-rosji-piszczypoparcie-dla-putina-nadal-na-rekordowo-wysokim.html> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Rosyjskie wpływy w Niemczech. „Autorem strategii AfD jest Kreml”. *Burza po publikacji „Der Spiegel”*, Polska Agencja Prasowa, 29 kwietnia 2024 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/rosyjskie-wplywy-w-niemczech-autorem-strategii-afd-jest-kreml-burza-po-publikacji-der> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Sienkiewicz M., *Niemiecko-rosyjska współpraca w sektorze gazu ziemnego*, „Wiadomości Naftowe i Gazownicze” 2012, nr 1 (165).
- Siewiera J., Bełza L., *Prezydencka ustawa strategiczna. Odpowiedź państwa na zagrożenia hybrydowe, podprogowe i konwencjonalne*, Kwartalnik „Bezpieczeństwo Narodowe” 2023, nr 42.
- Strategiczna Operacja Obronna Polski 203X. Raport*, Defence24, Warszawa, luty 2024 r. (niepublikowany).
- Szukający sondaż w Rosji. Zwolennicy Putina chcą pokoju z Ukrainą*, Onet, 22 października 2024 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/szukajacy-sondaz-w-rosji-zwolennicy-putina-chca-pokoju-z-ukraina/msygzg4> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Topolski I., *Potencjał militarny Federacji Rosyjskiej w obwodzie kaliningradzkim*, Instytut Europy Środkowej, <https://ies.lublin.pl/komentarze/potencjal-militarny-federacji-rosyjskiej-w-obwodzie-kaliningradzkim/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Ukryta wojna przeciwko Zachodowi. Doktryna generała Gierasimowa*, Jagiellonia.org, 8 września 2017 r., <https://jagiellonia.org/ukryta-wojna-doktryna-general-a-gierasimowa> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Wojsko: na poligonie Hoża na Białorusi odbywają się ćwiczenia wojskowe. Sytuacja jest monitorowana*, LRT, 8 lutego 2024 r., <https://www.lrt.lt/pl/wiadomosci/1261/2191372/wojsko-na-poligonie-hoza-na-bialorusi-odbywaja-sie-cwiczenia-wojskowe-sytuacja-jest-monitorowana> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

Źródła

- Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/01/DoktrynaFederacjiRosyjskiej.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Konwencja dotycząca statutu uchodźców sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., uzupełniona Konwencją Genewską protokołu dotyczącego statusu uchodźców, sporządzonego w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. z 1991 r., nr 119, poz. 515 oraz 517.
- Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego. Aktualizacja 2012/2022, <https://www.gov.pl/web/rcb/krajowy-plan-zarzadzania-kryzysowego> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/D70637D175673271C1258C21002F0BE5/%24File/924-003.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Opinia Krajowej Izby Radców Prawnych do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/3A4D1256002BE44DC1258C1A004F8859/%24File/924-002.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/2A5CC569065B763AC1258C23002B9035/%24File/924-004.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Opinia Rzecznika Praw Obywatelskich do druku nr 924, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/974A83DB63CB31A4C1258C2D004D421D/%24File/924-006.pdf> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Opinia Stowarzyszenia Interwencji Prawnej do druku nr 924, <https://interwencjaprawna.pl/prawa-do-azylu-nie-da-sie-zawiesic-analiza-prawna/> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 405), <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/druk.xsp?nr=405> (dostęp: 11 maja 2025 r.).
- Projekt ustawy o działaniach organów władzy państwowej na wypadek zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa (druk nr 3605), <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3605> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2025 r. w sprawie gotowości obronnej państwa, Dz. U. z 2025 r. poz. 2355.

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (druk nr 924), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=924> (dostęp: 11 maja 2025 r.).

Ustawa z dnia 21 lutego 2025 r. o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/924_u/\\$file/924_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/924_u/$file/924_u.pdf) (dostęp: 11 maja 2025 r.).

Copyright (c) 2025 Dariusz Łukowski, Jarosław Wypijewski, Lucjan Bełza, Andrzej Reudowicz, Piotr Blicharz, Sylwester Żerdecki, Sławomir Kita.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.

